

92

Címkép:
Csoporthunk falon az
agotteleki versenyen
Fotó: Szarka Gyula

AZ ALBA REGIA BARLANGKUTATÓ CSOPORT

ÉV KÖNYVE

1 9 9 2

Csőszpuszta

52

Készült : 8 példányban

Tartalmaz : 53 gépelt oldalt
60 db fényképet
3 db térképet
2 db egyéb mellékletet

Szerkesztettek:

a szöveget : Szolga Ferenc
a képeket : Szarka Gyula

Gépeltek : Sivó Zsuzsanna
Szarka Arnold
Szász Noémi

Fotókat készítették : D = Dézső József 3 db
Gy = Gyebnár János 9 db
K = Kucsera Márton 3 db
Sz = Szarka Gyula 43 db
Z = Zentai Ferenc 2 db

T A R T A L O M J E G Y Z É K

1. TÁRGYÉVI MUNKATERVEK	2
Szolga Ferenc: Az Alba Regia Barlangkutató Csoport 1992. évi munkaterve	3
Szolga Ferenc: Az Alba Regia Barlangkutató Csoport 1993. évi munkaterve	5
2. ÖSSZEFÖGLALÁS	7
Összefoglalás	8
3. FELTÁRÓ ÉS BARLANGVÉDELMI TEVÉKENYSÉG	13
Szolga Ferenc: Feltáró kutatás és barlangi állag- védelem	14
- Az I.-63/b. "Öskarszt akna" hoszmetszete és szelvényei M 1 : 100	18
- A Szaftos-barlang hoszmetszete M 1 : 100	19
Németh Tibor: Az I.-63/b "Öskarszt akna" felszíni zónájának vázlatos kiépítési terve ...	20
- Az I.-63/b "Öskarszt akna" felszíni zónájá- nak kiépítési terve	22
4. TUDOMÁNYOS MUNKAK	23
Szolga Ferenc: Hőmérséklet mérések az Alba Regia -barlangban	24
- Az Alba Regia-bg. léghőmérséklete és széndioxid tartalma 1992-ben (táblázat)	25
- Az Alba Regia-bg. léghőmérséklete 1992 (diagram)	26
Szolga Ferenc: Szörvány adatok	27
Zentai Ferenc: A Gánti-bg. továbbkutatása	29
- A Gánti-bg. speleotopográfiai térképe M 1 : 250	38
5. DOKUMENTACIÓS MUNKAK	39
Eszterhás István: Javaslat a Burok-völgy természet- védelmi oltalom alá helyezése	40
Eszterhás István: A Rostallói kutatótábor	44
6. CSOPORTÉLET	47
Kucséra Márton - Szolga Ferenc: Csoportélet	48
Szolga Ferenc: Mentési gyakorlat az Alba Regia -barlangban	52

1

TARGYÉVI MUNKATERV

Szolga Ferenc

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport 1992. évi munkatervezet

1./ Feltáró kutatás, barlangvédelem:

- 1.1 Az I.-63/b. "Öskarszt akna" felszini kiépítésének folytatása, megfelelő pénzügyi fedezet esetén lezárása.
- 1.2 Feltáró kutatás folytatása az I.-100. sz. objektumban.
- 1.3. A Jubileumi-zsomboly mélypontjának bontása.
- 1.4. Továbbjutási kísérletek az Alba Regia-barlangban.
- 1.5. Az I-44. sz. bejáratí zóna felülvizsgálata, az omlásveszély elhárítása, az I-45.sz. zárszerkezet felújítása.
- 1.6. Gondozási szerződés megkötése a Tési-fennsík öt fokozottan védett, országos jelentőségű barlangjára.
- 1.7. Feltárás egyéb objektumokban, a terepbejárások tapasztalatainak függvényében.

2./ Tudományos jellegű vizsgálatok, dokumentáció:

- 2.1. Legalább havonta klimatológiai, hidrológiai és biológiai vizsgálatok az Alba Regia-barlangban, alkalmi megfigyelések egyéb helyeken.
- 2.2. A tési ivóvíz fertőzés /1991. nyara/ okainak felderítése, fokozottan védendő víznyelők fel-

mérésére és eláterjesztése.

- 2.3. Részvétel a "Tési-fennsík Környezetvédelmi Alapítvány" tevékenységében barlangtani és geológiai témakörökben a Bakonyi Természettudományi Múzeummal közösen.
- 2.4. Kapcsolatfelvétel űslénytani leletek kapcsán a MÁFI-val.
- 2.5. Új feltárások és barlangszakaszok feltérképezése.
- 2.6. A Csoport dokumentumainak folyamatos vezetése.
- 2.7. A "Nemkarsztos barlangok vizsgálata" c. program folytatása külön kutatási terv szerint.

3./Egyéb tervezetek

- 3.1. Az önálló egyesületté válás gyakorlati feladatainak megoldása /gazdálkodás, házirend, témafelelősök/.
- 3.2. Csőszpusztai kutatóállomásunk karbantartása.
- 3.3. Nyári kutatótáborunkat a Tési-fennsíkon tartjuk augusztus 8-23 között.
- 3.4. Tájékozódás, túrák más hazai karszttérületeken.
- 3.5. Alapfokú barlangkutatói tanfolyam beindítása kezdő tagjaink részére.
- 3.6. Utánpótolás nevelése, diákmozgalmak segítése a barlangkutatás és a termeszettvédelem jegyében.
- 3.7. Előadások, publikációk, általános népszerűsítés Csoportunk tevékenységéről, a barlangkutatásról.

Szolga Ferenc

AZ ALBA REGIA BARLANGKUTATÓ CSOPORT

1993. ÉVI MUNKATERVE

Tematikus munkaterv:

1. Feltáró kutatás, barlangvédelem:
 - 1.1. Téli feltárási kísérletek az Alba Regia-barlangban
 - 1.2. Bejáratí zónák kiépítésének folytatása az Alba Regia-barlangban
 - 1.3. Az I.-63/b "Öskarszt-akna" további kutatása és megóvása
 - 1.4. Az I.-100 sz. objektum nagyszélvénű bontásának folytatása
 - 1.5. Az I.-12; I.-14; I.-60 sz. víznyelőbarlangok további feltárása
 - 1.6. Tájékozodó kutatás a Gánti barlangban
 - 1.7. Feltárások egyéb aktuális helyeken
2. Vizsgálatok, tudományos és dokumentációs munkák:
 - 2.1. Klimatológiai mérések folytatása az Alba Regia-barlangban, alkalmi mérések egyéb barlangokban
 - 2.2. A Tési-fennsík környezetvédelmi munkálatainak segítése (természetvédelmi terület előkészítés)
 - 2.3. A Gánti-barlang feldolgozásának folytatása
 - 2.4. Geológiai szelvényszámítás az Alba Regia-barlang feletti térszínen és vizgyűjtő területén
 - 2.5. Hidrológiai mérések és megfigyelések
 - 2.6. Évkönyveink és szakcikkeink (1962-től) bibliográfiájának elkészítése
 - 2.7. Évkönyv készítése az 1993. évről

3.

Egyéb tervezek

- 3.1. Csőszpusztai kutatóállomásunk karbantartása
- 3.2. Táborkert gondozása, külsej műtárgyak állagvédelme
- 3.3. Iskolai, diákok és túramozgalmak segítése
- 3.4. Barlangkutatói tanfolyamok folytatása és vizsgáztatások megszervezése területünkön
- 3.5. Nyári táborunkat augusztus hónapban rendezzük meg a Tési-fennsíkon
- 3.6. Látogatások hazai csoporthozknál, ismerkedés más karszttérületekkel, kutatásuk segítése

2

OSSZEFoglalás

ÖSSZEFoglalás

Feltáró kutatás és barlangvédelmi tevékenység

Szolga Ferenc

Feltáró kutatás és barlangi állagvédelem.
A csoport 1992.-ben a Tési-fennsíkon 7 barlangban folytatott jelentősebb feltáró és állagvédelmi tevékenységet. Az Alba Regia-barlang Tulok-termében acél ácsolattal biztosított kutatóaknát kezdtünk mélyíteni, míg a Hú-kürtő tetején véséssel próbáltunk továbbjutni. Az I.-44-es sz. bejárat első terméből egy kb. 30 m hosszú új járatot is sikerült feltárni, amely a Gubanc irányába tart.

Megkezdődött a stabilitási munka a bejáratról zónában és kitisztítottuk a nyáron feltöltődött U-szifont, karbantartottuk a bejáratok zárszerkezeteit.

A Hárromkürtő-zsomboly töbréből egy friss felszakadás helyén új kutatóaknát mélyítettünk, amely elérte a közetfelszint és élénk huzat tapasztalható.

Az I.-63/b jelű "Óskarszt akna" fölé új csörlőállás és ferde kötélpálya épült ki, így sikerült kitermeli az eddig felhalmozott közbenső depókat, és új szakasz feltárásával a zsomboly mélysége 40,2 m lett. Elkészültek a felszíni zóna kiépítési tervezetek is.

Megkísérletük kibontani a 103 m hosszú Szaftos-ba. bejáratát is, amelyet az áradmány vizék teljesen akkumuláltak.

Régi adósságunk volt a Nyomasztó-barlang további kutatása. A nyári táborban lendületes munkával kitisztítottuk a kb. 10 m mélységben húzódó hasadék járatot, amely folyosó jelleggel, de teljes szelvényben kitöltődve halad lejtősen lefelé.

A Tavas-barlang (I.-66) felszínén a nagyszélénél új kutatóaknát mélyítettük tovább, valamint dolgoztunk az I.-13. sz. objektumban is, ahol nem született jelentősebb eredmény.

Rendszeresen karbantartottuk a fennsík lezárt barlangjainak zárszerkezeteit.

Németh Tibor

Az I.-63/b. "Öskarszt akna" felszíni zónájának
vázlatos kiépítési tervé

Az "Öskarszt akna" feltárása nyomán világossá vált, hogy a bőjárati száda méretei nem teszik lehetővé a fennsíkon szokásos lezárást, ugyanakkor a fedetlen kori karsztosodás nyomait mutató össkasztos formákat mindenkorban szabadon kell hagyni és bemutatóhellyé kiépíteni. Elkészítettük a kiépítés részletes műszaki terveit, amelyet vázlatos ismertetés mellett egy ábrával is bemutatunk.

Tudományos munkák

- - - - -

Szolga Ferenc

Hőmérsékletmérések az Alba Regia-barlangban

1992.-ban folytattuk a klímaméréseket az Alba Regia-barlangban, néhány korábbi mérőhelyet megszüntettünk és újabbakat is létesítettünk, így összesen 17 mérőhelyen történtek adatfelvételök. Rendszeresen 13 mérőhelyet regisztráltunk, az eredményeket táblázatban közöljük. Tíz jellemző hely levegő hőmérséklet menetét diagramban is ábrázoltuk. Néhány hely igen érdekes anomáliákat mutat, de a mérési módszerek finomítása után tovább kell folytatni a vizsgálatokat.

Beszerzési nehézségek miatt mindössze öt alkalommal vizsgáltuk a mérőhelyek levegőjének széndioxid tartalmát, amit táblázatban adunk közre.

Szolga Ferenc

Szórványadatok

A nem rendszeres mérések, alkalmi megfigyelések adatait foglaltuk össze, amelyeket az eseménynaplóból és a barlangkutatási jelentésekből másoltunk ki.

Zentai Ferenc

A Bánti-barlang továbbkutatása

A Vértes-hegység jelenleg leghosszabb barlangját 1979-ben látogattuk meg elsőszíben.

Ekkor térképet, fotódokumentációt és szöveges leírást is adtunk róla. Azóta többször felkerestük a szép környezet és az érdekes barlang miatt, azonban a Bejáratiterem folyamatos feltöltődése miatt a behatolás egyre nehezebbé vált. Úgy döntöttünk tehát, hogy néhány műszakot rááldozva könnyebben járhatóvá tesszük. A bontás során előkerült nagy mennyiségű csontlelet, valamint egy majdnem ép agyagedény megsokszorozta lelkészésünket, s egy új – kényelmes bejárat kibontásához kezdünk hozzá.

A kibontott új bejárat anyagából előkerült leletek (malomkö, cserepek stb.) azt sugallják, hogy valószínűleg itt volt az "igazi" bejárata a barlangnak valamikor, csak a lejtőtörmelék megcsúszása ezt eltemette.

Célunk a további leletmentés mellett a barlang klimájának vizsgálata és az esetleges továbbjutás is. A cikk a leletek leírásán tulmenően tartalmazza az eddig begyűjtött rovarok, csontok és Öledékvizsgálati eredményei mellett, a szórános klimavizsgálati eredményeket is.

Dokumentációs munkák

Eszterhás István

Javaslat a Burok-völgy természetvédelmi öltalom alá való helyezésére

A Burok-völgy közel 20 km hosszúságú, felső triász függőlomitban keletkezett antiklinális jellegű völgyrendszerének védelmére már korábban is történtek erőfeszítések.

A völgyrendszer tájképileg is megkapó látványt nyújt, hiszen a meredek, sziklás völgyoldalak helyenként 50-90 m relativ mélységeig szakadnak le a szántókkal, erdőkkel övezett táj szintje alá.

A völgyben karsztjelenségek, földtani értékek is bőven akadnak. Víznyelők, sziklatornyok után eddig 42 db barlang vált ismertté, amelyek közül legnagyobb a 73 m kiterjedésű a Bükkös-árki-barlang.

Növényvilága szintén különlegesnek számít. Ritka faj például a havasi v. gyözedelmes hagyma.

Számos állatfaj is menedéket talál a völgyben, különösen madárvilága gazdag.

A Burok-völgyre vonatkozó szakirodalmi bibliográfia több mint 200 tételeből áll.

Eszterhás István

A Rostallói kutatótábor

Az MKBT Vulkánszpeleológiai kollektívának szervezésében lebonyolított rostellói tábor munkájában 35 fő vett részt, ennek létszámban egyharmadát az Alba Regia csoport tagjai alkották. Az elvégzett munka súlyozott átlagát tekintve, annak 95%-át végezték el csoportunk tagjai, a dokumentációs anyagot azomban mégsem e helyen, hanem önálló pályázatként szerepeltetjük.

Az itt közölt cikkben a tábor tevékenységéről csak rövid áttekintést adunk.

Csoportélet

Kucsera Márton - Szolga Ferenc

Csoportélet

Megtörtént a csoport önálló jogi személyiségi szervezetté alakulása, változatlan névvel és célkitűzésekkel.

Nem csökkent az érdeklődés a természetvédelmi diáktáborok és túrázók részéről a fennsík iránt. Az elmúlt évben barlangtúrán 766 fő járt, az összes tûra idõ 2633 óra. Jelentõsen nőtt a barlangi munka aránya is, hiszen 784 fő összesen 3393 órát dolgozott a mélyben. Az adatokat havi bontásban táblázatban közöljük.

Jelentõsebb esemény volt részvételünk 28 fõvel az aggtaléki vándorgyûlésen, valamint az augusztusi kutató-

tábor Csőszpusztán amelyen 51 fő volt jelen.

Kezdet tagjaink túráik során ismerkedtek a hazai karszterületekkel, így jártunk a Kőris-hegyen, a Kabhegyen, a Bükkben, az Alsó-hegyen, Aggtelek környékén, Cserszegtomajon, voltunk a Rákóczi-barlangban, és a Budai-hegység barlangjaiban.

Sokat dolgoztunk kutatóállomásunkon is. Tavasszal kimeszeltünk, üvegeztünk, új külsőajtót készítettünk, ki-cseréltük a padlás járófelszinét, gondoztuk a táborkertet stb. Gyarapodtunk több új eszközzel, műszerrel is, amelyek reméljük hasznosan szolgálnak benünket.

Összel alapfokú barlankutatói tanfolyamot indítottunk.

Szoliga Ferenc

Mentési gyakorlat az Alba Regia-barlangban

Május 22-24 között tartotta tavaszi mentégyakorlatát az Alba Regia-barlangban a Barlangi Mentőszolgálat. A gyakorlat célja egy mentési feladat végrehajtása volt a magas széndioxid tartalmú levegőben, nehéz fizikai körülmények között a barlang 200 m relativ mélységű végpontjáról.

A gyakorlat barlangi részén húsz fő vett részt. Egy fő eszméletlen sérültet hordágyba kötve szállítottak ki az Erdész-ág bejáratától 3,8-4,2 tf % széndioxid tartalmú levegőben a Gubanc-erdei bejáraton keresztül. A tényleges szállítás öt órán át tartott. A Cseppköves-akna és a lejárati akna között három kritikus szükületen csak a merevítők nélkül fert el a speciális szállító hordagy, amit komolyabb balesetek esetén figyelembe kell venni.

FELTÁRÓ ÉS BARLANGVÉDELMI
TEVÉKENYSÉG

FELTARÓ KUTATÁS ÉS BARLANGI ALLAGVÉDELEM

Az elmúlt év során a Tési-finnák 7 barlangjában, illetve karsztobjektumában végeztünk jelentősebb feltárási és állagvédelmi munkákat. Ezek döntően a korábbi időszak munkáinak folytatásai, így az objektumok részletes helymeghatározására itt nem térünk ki.

A következőkben kutatási helyenként ismertetjük az elérte eredményeket.

1. Alba Regia-barlang (I.-44., I.-45.):

- Hó-kürtő: a barlang F8-ági talpszintje fölött közel 40 m magasságig felhúzó kürtő tetejére szögvas létrákból áll-ványzatot készítettünk, majd erről próbálkoztunk véséssel tovább jutni. Egy szűk és hirtelen kanyarodó kis járaton feljebb most sem tudtunk bújni, és valószínű a tövábbi kísérletek is reménytelénkek, bár nagy visszhang hallatszik.

- Tulok-terem: a téli időszakban kezdtünk itt dolgozni, miután a terembe vezető több kellemetlen szükületet (pl. "B" szelvény) könnyen járhatóvá tágítottuk. Alapos mérlegelés után a lejtős terem alsó harmadából indítottunk egy nagyszélvénű kutatóaknát, a helyenként hatalmas táblákból álló talpi omladékba. Ennek során kb. 10 köbméter omladéköt halmoztunk fel a terem felső végébe, gondosan kitöltve minden zugot. Az akna mélyülésével a depó felőli meredek rézsü beomlásától tartva biztosítással folytattuk a bontást. 1m-es acél TH bordákból (hasonlóan a Csengő-zsombolyhoz) három függőleges futó gerincre csavaroztuk fel az oldalilemezeket. Szerencsére a kibukkanó szálkő falak egy ill. két oldalon megfelelő stabil támasztást adnak, így a lefelé haladó acélácsolatot az omladék felől feszresre tudtuk ékelni, a kibontott anyaggal eltömedékelni. Aknánkkal jelenleg kb. 3,6m mélységben járunk és a bontási munkákat télen ismét folytatni tervezzük.

- I.-44. Bejárat-ági: Az első teremben történt nyári omlások kapcsán végeztünk itt járatrendezési munkálatokat. A hideg beálltával azt tapasztaltuk, hogy a barlang első szakaszában a légrámlás befelé húz, az első szakaszok eljegesedtek, de a terem éki részéből párás levegő áramlik kifelé. A nedves falak által mutatott irányt követve felbujtunk a szenilis cseppkövekkel borított omladéktombok között, majd kisebb bontásokkal feltártunk egy kb. 30m összhosszúságú, a Felfedező-ághoz hasonló új szakaszt.

A lejtős barlangjárat az I.-45.sz. bejárat irányába tart, és friss vízfolyási nyomokat mutat. Vége agyagszifonnal és szükülettel válik egyenlőre járhatatlanná, de továbbjutásra van remény. Valószínű, hogy a Gubanc zónájá-

ba csatlakozik, s innen szállítja fel a páradús, melegebb légáramlatokat.

- Barlangvédelem az Alba Regia-barlangnál:

A nagy nyári esőzések nyomán az I.-44.sz. bejárat első termében ismét omlás történt, így a szakasz járhatatlanná vált. Ezzel egyidőben feltöltődött a -64m. szinten levő U-szifon kb. 5m hosszban, így a Felfedező-ágat ebből az irányból sem tudtuk megközelíteni.

A Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság anyagi támogatásával megkezdtük a helyreállítási munkálatokat. Helyszínre szállítottuk a szükséges építőanyagokat (cement, kavics, betonyas) majd kibontottuk óvatosan a beomlott közöttömeget, hogy az alapozást alúlról tudjuk kezdeni. Kitakarítottuk és újra járhatóvá tettük az U-szifont, így a stabilizálási munkálatokat tavasszal folytatni tudjuk. Emellett gépészeti léleg felújítottuk az I.-44.sz. bejárat zárszerkezetét, továbbá egy második zárbetétet erősítettünk fel az I.-45.sz. bejáratra is, a biztonságosabb lezárás érdekében.

Több helyen végeztünk még járatrendezési, kisebb stabilizálási tevékenységet, - egy alkalommal pedig szemét kiszállítási akciót szerveztünk.

2. Hárunkürtő-zsomboly (I.-12.): A nyár folyamán zárszerkezet karbantartás alkalmával a töbör déli löszös oldalában egy kobaknyi nyilást fedeztünk fel gyökerekkel átszóvę, amelyből hüvös légáramlat jött fel. A nyári táborban a lyuk körül kb. 1,5x1,5 m -es kutatóaknát mélyítettünk a löszkitöltésben, amely igen száraz és szilárd volt. Kb. egy - másfél m mélységben megjelentek a kövek, kibontakozott a nagyfelületű, közei függőleges K-i szálkőfal. Lejjebb a fal előtti zónában több mázsás kötőmbök, s ezek között karnyi lyukak lefelé. Ezek kitermelésével kb. 3 m mélyre jutottunk, s itt már láthatóvá vált a hasadék nyugati közétfala is, valamint kisebb szabad Öregék lefelé, ahonnan élénk huzat jött fel. Leszálltunk a zsombolyba is, ahol a Kinizsi-kürtő kimászással próbáltuk az összefüggést megtalálni felszíni kutatóaknákkal, de ez egyelőre nem sikerült.

3. I.-63/b " Öskarszt-akna " :

A zsombolyt harmadik éve kutatjuk. Idén a munkát a beszúvadt lösz kitermelésével kezdtük, letisztítottuk a zsombolyszáda körüli közétfelszint, majd csőrlőállást ácsoltunk fából, továbbá deszka ráccsal fedtük be bal-esebet megelőzése céljából. A csőrlőállásról a töbör pérémén levő nagy fához kb. 8 m hosszban ferde kötélpályát építettünk ki, majd megkezdtük a -20 m szinten korábbi években felhalmozott dípó kitermelését. A bontási anyagot a töbör szélén osztályoztuk, a közetanyagot kiépítés céljára elkülönítettük. A nyári tábor alatt igen lendületesen ment a munka, gyakran 11 fő dolgozott a szálilitási láncban. A dípó kiürítése után megkezdtük a zsomboly tényleges mélyítését a -30 m szinti vépontról.

Hasonló szisztemával folytatva a bontást, az év végére a barlang 40,2 m mély lett, miközben a járatszelvény lefelé egyre jobban szűkült. Alján jelenleg omladék és iszap van, de semmi jel nem mutat a csak néhány m-re levő "Löszbabák-bg." -jával való összeköttetésre. Az első bejutáskor (amikor még lényegesen kevesebb volt a lehullott anyag) erős viaszhang hallatszott a "kis-terem" alsó végéből, ugyancsak viaszhang tapasztalható többhelyütt a felette levő akna falában levő kis járatokban.

Az öskarsztos formák megóvására és bemutatóhellyé való kiépítésére műszaki terveket készítettünk, amelynek vázlatát e helyen is közöljük, önálló cikként. A barlangot felmértük, térképet mellékeljük.

4. Szaftos-bg. (I.-60) :

A 103 m összhosszúságú és 14 m mélységű barlang az I.-60. sz. összetett karsztobjektum töbörorszáranak legutolsó tagjából nyílt. A rendkívüli idei áradások a bg. bejáratát hordalékkal teljesen feltöltötték. Ujrafelítására egy nagyobb szelvényű kutatóaknát mélyítettünk a fedő löszben, majd az alatta megjelenő omladékos közetfelszínben. Elértek a hajdani járatot, amelyben lejjebb is dugó keletkezett. Alapos fontolgatás után úgy döntöttünk, hogy a végponti aknára egy új kutatóaknát kellene nyitni, amelyet elkerülnek az áradmányvizek is, ugyanakkor lehetőség nyílna közvetlenül a felszinre depozni. Ennek érdekében télen az "új" akna környékén kivágtuk a bozótot és megállapítottuk pontos helyét. A korábbi felmérés alapján szerkesztett hosszmetszetet évkönyvünkben is mellékeljük.

5. Tavas-barlang (I.-66) :

Tavaly már megkezdtük a tereprendezést a közel 30 m mély barlang felszinén. Idén folytattuk a nagyátmérőjű kutatóakna mélyítését. Kitöltését nagymennyiségű vörös és sárga agyag, korrodált, lyukacsos kötömbök alkotják. Célunk a barlangjárat mentén képződött omladékszintek kitermelésével, közvetlenül mélyíteni a végpontot felszinre való depozással.

A mélyítés során sikerült elérnünk a barlang régi lejáratát, ahonnan kitermeltük a korhadó ácsolatot és tíz év után ismét leszállhatunk aljára.

6. Nyomasztó-barlang (I.-14) :

A tési fennsíkon jelenkorban a legnagyobb vízgyűjtőterülettel rendelkező karsztobjektum. Korábban magunk is tapasztaltuk, amint iszonyú morajlás közepette nyelte be a kb. 12 köbméter/perc hozamú áradmányvizet. Sajnos a korábban feltárt, de agyagfallal zártódó végponti munkahely az áradások alkalmával lassan feliszapolódott, így idén szinte előlről kezdhattük a bontást.

A függőlegesen lefelé induló barlangjárat felszinének környékén vízszintes munkaterépet alakítottunk ki, és leszedtük a felette lévő rézsüt is. Kitágitottuk a lejáratit akna szűk torokrészét, majd fából csörlézállást ácsoltunk

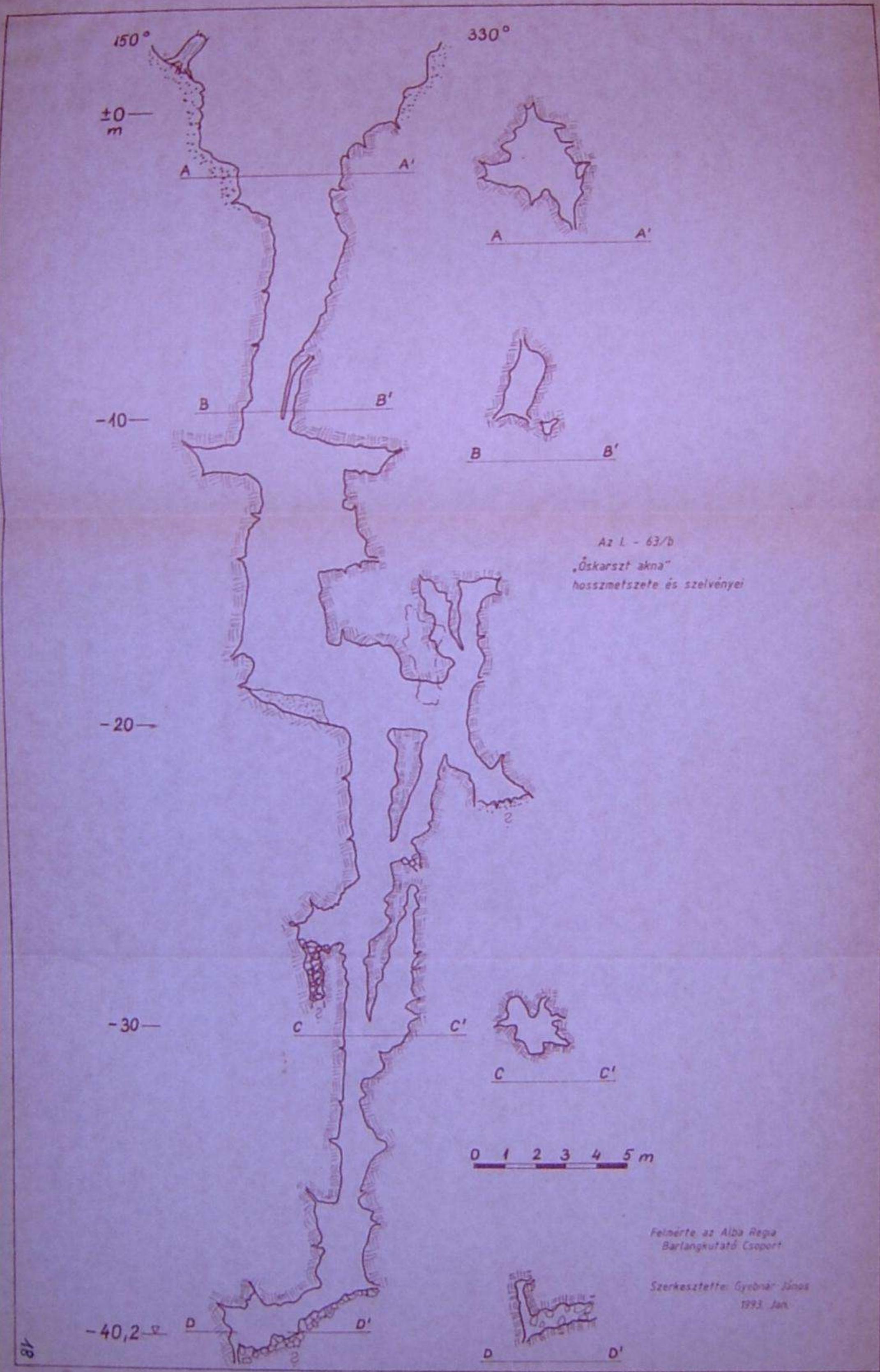
és újra megkezdtük a végponti hasadék kitisztítását kb. 10 m mélységben. A nyári tábor alatt igen jó tempóban folytattuk a feltárást, így a behordott kitöltés kitermelése után jelentős újabb előrehaladás is volt. A szikkadt löszös, humuszos hordalék alatt a hasadék alján igen tömör vörös agyag bontakozott ki, amelynek felszíne enyhén lejtett előre. A kb. 4 m mélységű, szálkőfalakkal határolt végponti tágas hasadék alul kb. 20-30 cm-nyire szükült be. A bontási homlok feletti részen pedig szálkával beboltzódva kb. 1,6 m magas folyosó jellegűvé vált. Itt a kitöltés alsó része vörösagyag, kövekkel beágyazódva, felett mar-kánsan elkölönlő, mészdarabokkal tarkított szántóföldi hordalék, amely a teljes járatszelvényt kitölti a mennyezet mentén. Ez a rész egyenlőre még bonthatónak látszik. A bontási végpont előtt jobbra egy kis fülkét is sikerült feltárni, amelyből kereszthasadék mentén egy keskeny párhuzamosan mélyülő másik hasadékba lehet látni, ennek alja tisztára van mosva, mennyezetén visszaduzzasztáskor lerakódó növényi maradványok találhatók. Bontását feltétlenül tovább kell folytatni, mivel a végpont már nincsen messze a jelenleg is aktív és tisztára mosott, de rendkívül szük járatoktól (Pék-féle hasadék).

7. Rozoga-zsomboly (I.-13) :

Az objektum "fiatal" nyelőpontján jelentős felszíni munkát végeztünk. Az omladékos felszíni zónát leszedtük, amelyből kőgátat emeltünk szűröként az időszakos vízvezető árokba. Kibontakozott egy ÉK-DNY irányú nagyfelszínű hasadék, amelyben viszonylag kevés a kitöltés, és tágabb részein "jól esnek" a kövek. DNY-i végétől nem messze egy független berogyás látható, alján laza omladék kövekkel. Megkísérítetünk továbbjutni a zsombolyban is kb. 6 m mélységben a jobboldali fal szük ablakán keresztül, de csak egy szűkebb párhuzamos hasadékba sikerült átbújni.

A fentiéken kívül próbálkoztunk a Jubileumi-zsomboly továbbmályítésével, ám az év első részében az igen magas széndioxid koncentráció miatt (lásd: Szórványadatok ...) ez nem sikerült.

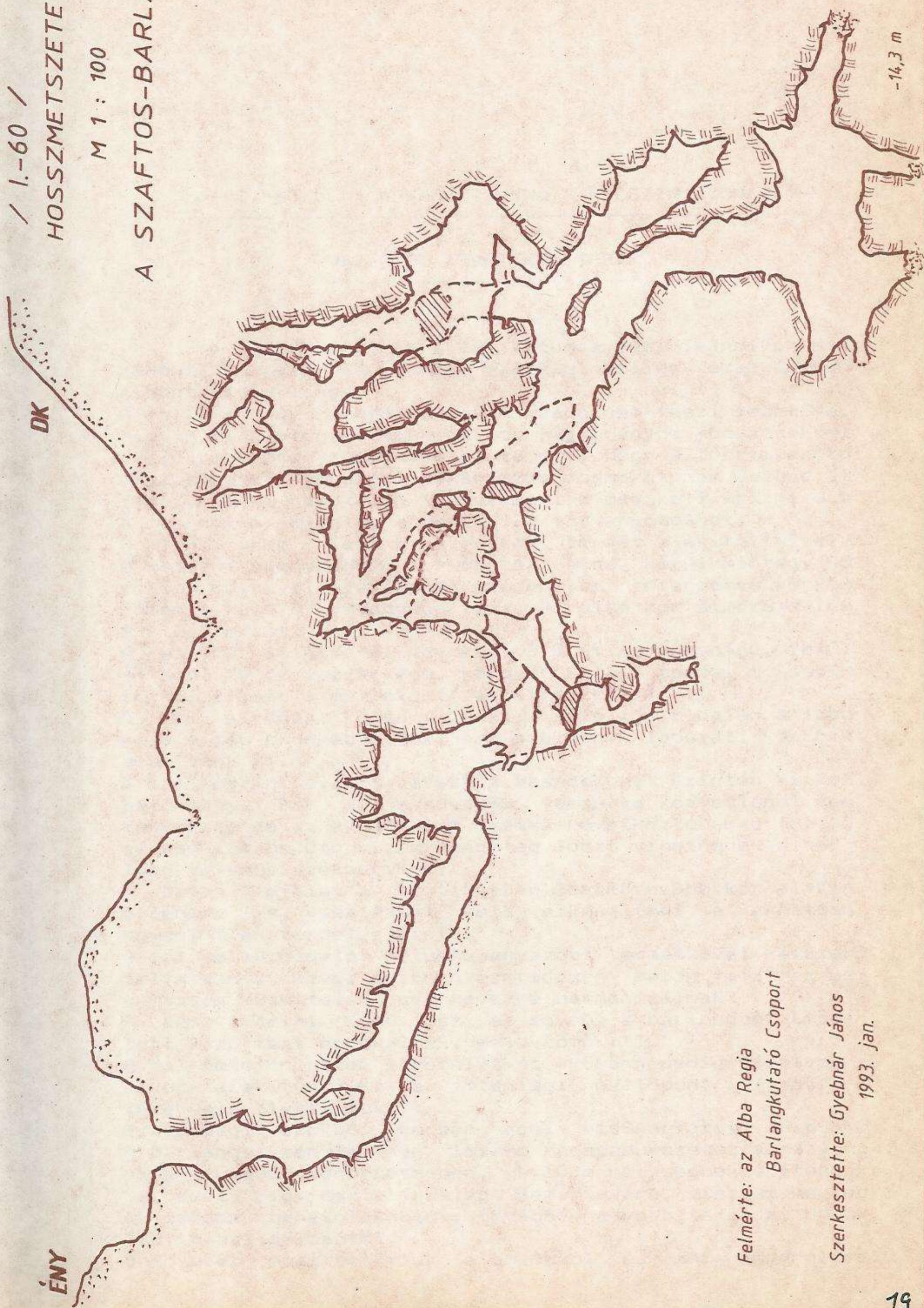
Megjavítottuk továbbá a Tábla-völgyi-barlang (I.-31) zárszerkezetét és rendszeresen karbantartottuk az I.-12, I.-28, I.-29, I.-43, I.-51, I.-110 kataszteri számú lezárt barlangok bejáratát.

/ I.-60 /
HOSSZMETSZETE

M 1 : 100

A SZAFFOS-BARLANG

Felmérte: az Alba Regia
Barlangkutató Csoport

Szerkesztette: Gyebnár János
1993. jan.

Németh Tibor

AZ I.-63/b. "OSKARSZT AKNA" FELSZINI ZÖNAJÁNAK

VÁZLATOS KIÉPÍTÉSI TERVE

Az I-63/b jelű karsztobjektum a Tési-fennsíkon el-söként, a határoló szálkás falakig teljes szélvénnyben kibontott barlang.

A feltárt nagy átmérőjű akna-száda nem teszi lehetővé, hogy a területünkön alkalmazott hagyományos módszerekkel zárjuk le. Ezen túlmenően döntő érv, hogy a lösztakarótól megtisztított impozáns óskarsztos formákat nem szabad elfedni, hanem bemutatóhellyé kiépítve meg kell őrizni ezt a fennsíkon jelenleg egyedülálló látványosságot.

A fenti okok miatt a következő tervet alakítottuk ki. A hajdani víznyelőben a kibontott akna körül mintegy 45 fokos rézsűvel, de lépcsőzetesen lett letermelve körkörösen a kb. 5 m vastagságú lösz. Az alsó kör átmérője így 6 - 6,5 m lett.

A szálkás szintjéről egy kb. 1,5 m átlagmagasságú, felül 40 alul 70 cm vastagságú, körgyűrű alakú támfalat készítünk. (Lásd a mellékelt vázlatrajzot!)

A fal aljának külső (löszfal felőli) oldalán a jobb stabilitás érdekében 25x25 cm szélvénű lábazati koszorút alakitunk ki.

A szálkászint alatti karsztos hasadékokat szintén ki kell betonozni. Bár itt a suvadás veszélye közvetlenül nem fenyeget, de az akna drain hatása következtében a fal mögé esetleg bejutó vizek rengeteg löszt vihetnének a barlang mélyebb szakaszaiba.

A beton támfalat a statikailag legkedvezőbb kör alakja ellenére is, vasalással kell elkészíteni, a várhatóan egyenlőtlenszerű terhelés miatt.

A fal belső oldalát betonba ágyazott terméskővel célszerű felfalazni, mivel a környezetidegen beton falak az óskarsztos köztfelszínnel kevésbé harmonizálnak.

A kész támfal mögé löszt és egyéb, a barlangból kibontott kitöltést deponálunk, majd tömörítjük.

A fal tetején beton járófelszínt, körben pedig vizelvezető árkot alakitunk ki, a jelenlegi nyelőpont (I.-63/a) felé való elvezetéssel.

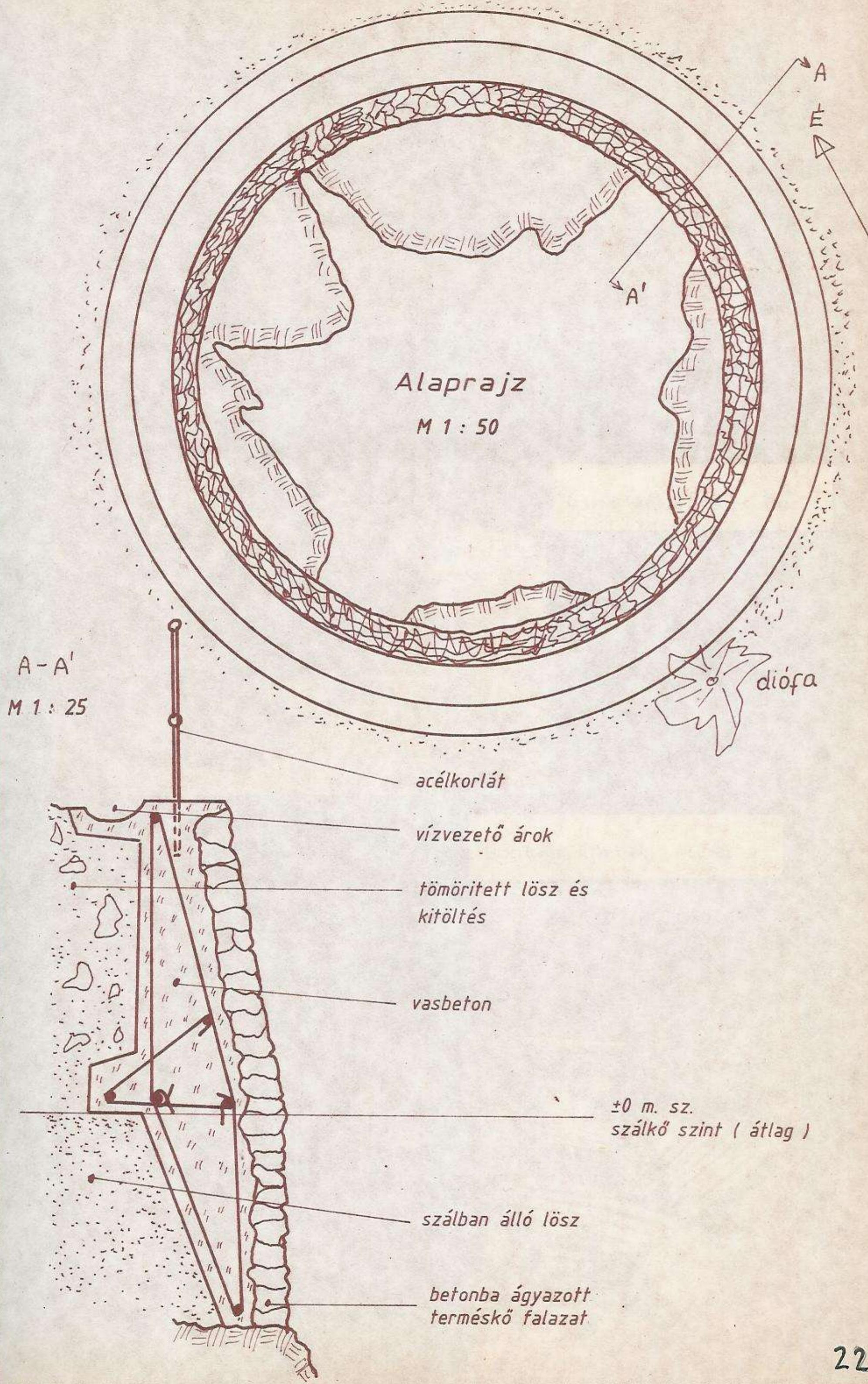
Biztonsági okokból körben acél védőkorlátot építünk. A barlangot ténylegesen lezáró rácsszerkezetet a szálkászint szűkebb torokrészében, kb. 10 m mélységben építénénk be, amely így esztétikailag nem zavaró, viszont megvéd az idegen behatolásuktól, továbbá nagyobb tárgyak, dögök stb. behajigálásától.

A nyelőt megtisztítjuk a bozóttól és talajegyengetés

után erózió csökkentő növénytakarót telepítünk a felszinére, valamint információs és veszélyt jelző táblákat helyezünk el.

Csoportunk elkészítette a kiépítés részletes műszaki tervezetét is, így megvalósítás esetén a költségvetés az aktuális díjtételek ismeretében azonnal rendelkezésünkre áll.

Az I.-63/b. „Óskarszt akna” felszini zónájának
kiépítési terve (vázlat)

Az I.-63 -as " Őskarszt akna " (Gy)

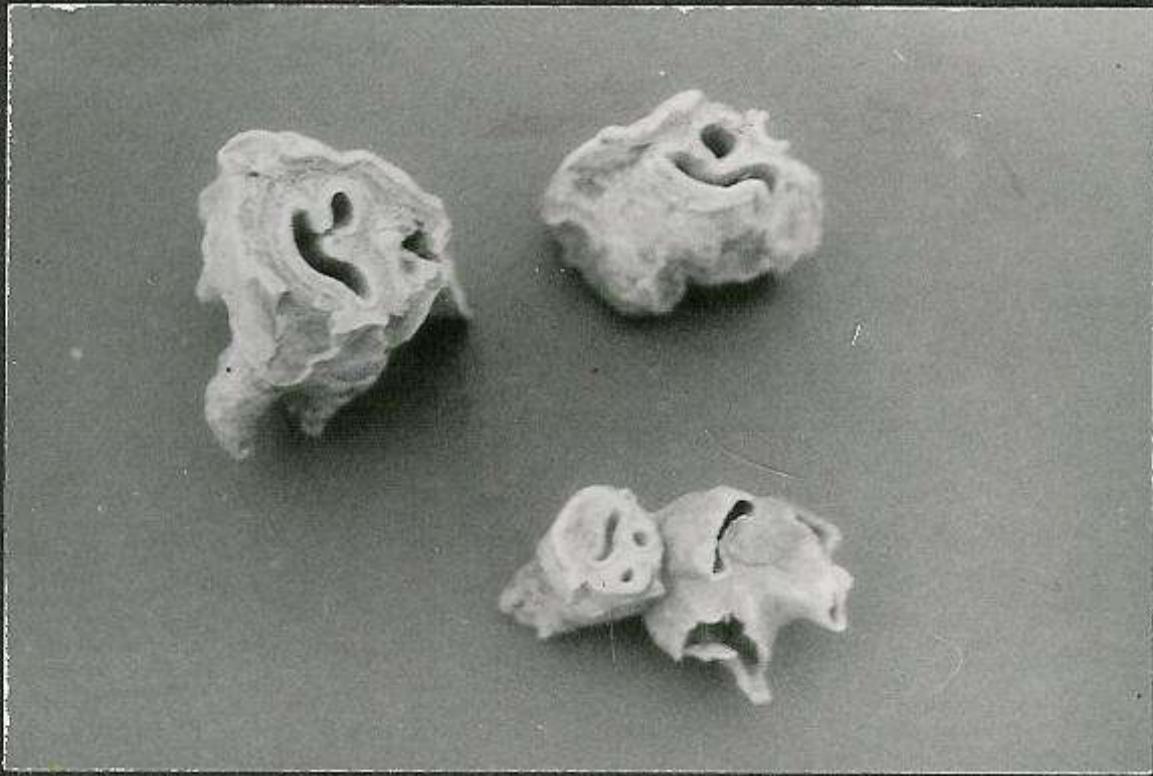
Újra ácsolva (Gy)

Bontás közben (Sz)

Leletek az "Óskarszt aknából" (Gy)

Az I.-14 - es újra bontása (Gy)

Csörlő állás a 14 -esben (Sz)

A friss felszakadás
bontása I.-12-ben (Sz)

Indul a bontó brigád... (Gy)

4

TUDOMANYOS MUNKÁK

HÖMÉRSÉKLET MÉRÉSEK AZ ALBA REGIA-BARLANGBAN

Az 1992. év nagy részében sikeresült mérnünk a barlangi levegő hőmérsékletét rendszeresen 12 mérőhelyen, továbbá néhány alkalommal a széndioxidoxid koncentrációt is.

Új hőmérők telepítésével, illetve a Bázis és a Szifon őre hőmérőinek áthelyezésével a Gubanc Első-termében két mérőhelyet alakítottunk ki, és lehetőség nyílt a Csepköves-akna mentén kb. 25 m-es függőleges zónában 4 helyen hőmérőt elhelyezni, vertikális szondázás céljából.

Az általunk jellemzőnek ítélt tíz mérőhely adatait a mellékelt diagrammon is ábrázoltuk.

Sajnos a Falétrás és Csepke - folyosói mérőhelyeket júliustól nem tudtuk figyelni, mivel a hónap elején lehullott csapadék árhullámát követően az I.-44. sz. bejárat beomlott, ugyanekkor az U-szifon feliszapolódott, így a két mérőhely "elzáródott a külvilágtól".

Légmentegebb mérőhelynek az alig változó Kutya-ág bejárata mutatkozott ebben az évben is. (A Koch-csúcsdánál VII. 12.-én mért 8,7 C - fok - ot valószínű leolvasható hibának kell tekinteni /?/.)

Izgalmasan alakultak a Gubanc Első-termi alsó és felső mérőhelyeinek adatai, de itt a mérési módszert tovább kell finomítani.

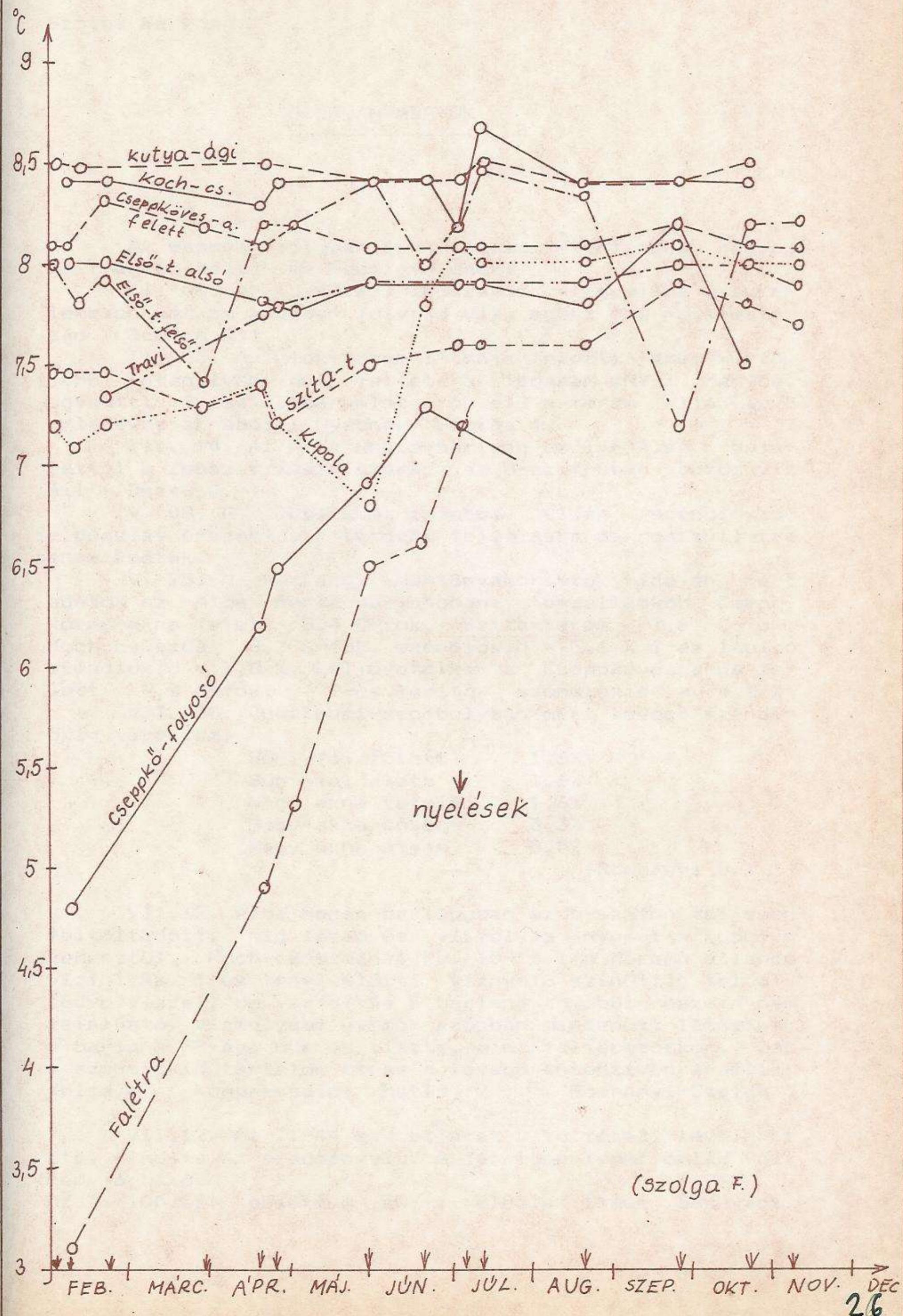
A Csepköves-akna mérőhelyei kb. 0,1 C-fokos gradiens mellett jó együtt futást mutatnak, így a mélyszakasz 8,5 C-fokos "meleg" levegője nem erre áramlik fel. Ennek további vizsgálatára új mérőhelyeket célszerű kialakítani a Csipkés-akna illétéve Kápolna környékére.

Érdekes anomáliát mutat már második éve a Szita-terem, amely a Kupola és a Csepköves-akna között helyezkedik el. Az eddig megismert járatok alapján feltételeztük, hogy a Kupolából "félhúzó" levegő áramlik erre. Ez az év egy részében így is van, ám időnként hidegebb és melegebb légtömegek is bejutnak ide, minden átmenet nélkül egyenlőre még ismeretlen útvonalon...

Az Alba Regia-ban léghőmérőkkel történt mérések és széndioxid tartalma 1992-ben

	1.01. "medrekkel" [E-J]	1.09. C02 [t/t $\frac{1}{10}$ J]
Dátum	II. II. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI.	II. V. VII. VIII. IX. X.
Mérőhely	01. 08. 23. 29. 20. 25. 31. 20. 04. 12. 20. 22. 07.	08. 31. 12. 20. 22.
Első - terem felső	8,0 7,8 7,9 7,4 8,2 8,72 8,4 8,0 8,2 8,45 8,3 7,2 8,2 8,2	NY 0,15 0,25 - 0,5
Első - terem alsó	- 8,0 8,0 - 7,8 7,9 7,9 - 7,9 7,9 7,8 8,2 7,5 -	- - 2,1 0,8
Cseppekötés - aknafelett	8,1 8,1 8,3 8,2 8,1 2 8,1 4 - 8,1 8,1 8,2 8,1 8,1	- 0,3 1,6 2,1 0,5
Csepkekötés - a. tetjeje	- - 8,0 - 8,0 - 8,0 - 8,0 8,0 8,1 8,0	- - - 2,5 0,5
Csepkekötés - a. közepé	- - 7,9 - 8,0 - 8,0 8,0 8,1 8,0 7,9 8,0	- - 0,35 2,5 0,8
Trávialatt	- - 7,1 4 - 7,2 5 7,8 7,9 - 7,9 7,9 7,9 8,0 7,9	- - 0,35 2,0 2,7 0,5
Szita - terem	7,4 7,4 7,4 7,3 7,4 7,2 7,5 - 7,6 7,6 7,6 7,9 7,8 7,7	NY 0,135 2,3 2,5 0,5
Kupola	7,2 7,1 7,1 7,2 7,1 7,4 7,2 6,8 7,8 8,1 8,0 8,0 8,0	1 1,6 3,3 2,2 1,6
Koch - csuszda	- 8,4 8,4 - 8,3 8,4 8,4 8,4 8,2 8,7 8,4 8,4 8,4	- 2,2 3,2 3,6 3 2,8
Kutya - ág	8,5 8,4 - - 8,5 - 8,4 8,5 8,4 8,5 -	3,5 4,1 2 3,3 3,3
Cseppek" - folyosó	- 4,8 - - 6,2 6,5 6,9 7,3 7,2 - -	- 0,12 - -
Falétra	- 3,1 - - 4,9 5,3 6,5 6,7,2 - -	- ϕ 0,06 -
Veto" - alatt	8,1 8,0 - - - -	NY - 1,3 -
Bdz's	8,4 8,5 - - - -	- 3,5 - -
Szifon - öre	8,4 8,4 - - - -	- - - -
Vijongó	- 7,8 - - - -	NY - -
545-ös terem	- 7,8 - - - -	NY - -
		1,8 1,6 0,8

Az Alba Regia-bg. léghőmérséklete - 1992 -

Szolga Ferenc

SZORVANYADATOK

Az eseménynaplóban és kutatási jelentésekben regisztrált egyéb adatok és megfigyelések:

II. 08. Az I.-43.sz. időszakos víznyelőbe a bukólemezen két cm magasan folyt a víz, egész nap folyamatosan (Szolga F.)

II. 23. A Tulok-terem létrája feletti terem kürtőjéből intenzíven húz felfelé a légáram ÉNY-i irányba. Ugyanitt friss légáramlat jön elő a terem alján lévő omladékos aknából (Gyebnár, Szolga).

III. 14. Az Alba Regia-barlang az I.-44.sz. bejáratról a Zeusz szivéig száraz, az U-szifonban bűzös víz áll (Dezső J.).

V. 08. A Jubileumi-zsomboly alján széndioxid feldúsulás érezhető, a túrázók fejfájásra és rosszullétre panaszkodtak.

V. 23. A barlangi mentőgyakorlatok idején mért adatok az Alba Regia-barlangban: leszálláskor Cseppköves-akna felett 8,4 C-fok, Szita-terem 7,6 C-fok, Koch-csúszda 8,3 C-fok, széndioxid = 3,1 %, I-es lapító széndioxid = 3,8 %. Feljövetelkor a Cseppköves-akna felett 9,3 C-fok, I-es lapító széndioxid = 4,2 %

VII. 05. Jubileumi-zsombolyban mért levegő széndioxid tartalom:

Süni-fal fölött	1,6%
Süni-fal alatt	1,6%
Nagy akna tetején	1,6%
Nagy akna közepé	3,3%
Nagy akna alján	5,5%

(Romhányi B.)

VII.12. Alba Regia-barlangban az U-szifon teljesen feltöltődött, híg iszap és vízfolyás nyomai a Kupolán keresztül. Koch-csúszdánál kb. 10-15 l/p hozamú állandó vízfolyás, I-es travai előtti víznyelő színültető feltöltődve vizzel, de vízfolyás a barlang további részein nem található. Vízfolyási nyomok azonban mindenütt látszanak, a barlang F8-ága őde és tiszta, mint felfedezéskor. Bár a széndioxid tartalom magas a levegő intenzíven áramlik felfelé (Kompressziós hatás ?). (Romhányi-Szolga)

VII.12. Az I.-44.sz. bejárat kitöltését, leveleket stb. elmosta az áradmányvíz. A járatban ismét omlás volt, nem járható.

Az I.-100.sz. objektum ÉNY-i oldala ismét besuvadt.

Az I.-41.-ben jelentős viznyelés nyomai látszanak. (Romhányi-Szolga)

Megfigyelt denevérek

Jubileumi-zs.: "T"-hasadék felett egy db. közönséges, egy db. hosszúfülű (II.16.).

Alba Regia-barlang:I.03. Hosszú-folyosó közepén egy db. répkedő(?)

Zéusz környéke:II.08. egy db. közönséges

Kupola:II.01. három db. kispatkósorrú
II.08.nyolc db. kispatkósorrú
II.23. egy db. közönséges, három db. kispatkósorrú

Omladék-labirintus:II.01. egy db. kispatkósorrú
II.08. három db. kispatkósorrú

II.23. kettő db. kispatkósorrú

Ferde-terem:II.08. egy db. közönséges
IV.20. egy db. kispatkósorrú

Szifon-őre:II.08. egy db. kispatkósorrú

Ujjongó:II.08. két db. kispatkósorrú, egy db.közönséges
II.23. egy db. kispatkósorrú

45-ös terem:II.08. öt db. kispatkósorrú
II.23.négy db. kispatkósorrú

Hasfék-akna:II.23. egy db. kispatkósorrú

Szita-terem:II.23. egy db. nagypatkósorrú

Vető alatt:II.01.egy db. kispatkósorrú
II.08. három db. kispatkósorrú

Tulok-terem:II.23. négy db. kispatkósorrú

Cseppekötés-akna:II.08.egy db. kispatkósorrú

---- □ ----

Decemberben későn este sikerült "elcsípni" a szippantós autót, amint éppen "terítette" az árut Kistésen. (Nevét, címét, rendszámát felirtuk és feljelentést tettünk a Polgármesteri Hivatalban, Tésen.) (Mészáros István)

A GÁNTI-BARLANG TOVÁBBKUTATÁSA

Kataszteri sz.: 4521-Gánt és környéke. /Mindszent-puszta részterületén, Kápolnapuszta közelében a G-7 és G-8 barlangok./

Eltörmélyek:

Csoportunk első ízben 1979-ben került kapcsolatba az addig általunk ismeretlen barlanggal. Irásos említése /talán a legelső?!/ valószínűleg a Kocsis Antal által a túristák részére írt és 1975-ben kiadott "A Vértes-hegység barlangjai" című kis füzet. E füzet volt az alapja, hogy az MKBT által kiírt kataszteri pályázaton részt vettünk és így közeli kapcsolatba kerültünk a Vértes ismert - és nagyszámú ismeretlen barlangjával, - köztük a jelenleg - méretei alapján első helyen levő Gánti-barlanggal.

A markáns méretek, érdekes formakincs s a barlang örökké száraz talaja már a feldolgozás évében arra ösztönzött bennünket, hogy több kisebb próbabontást végezzünk egy esetleges továbbjutás érdekében. A "gyors siker" azonban elmaradt s ezért alkalmi látogatásainkat megpróbáltuk egy-egy felvételről probléma megoldására fordítani. Igy kerülhetett sor mikroklima vizsgálatokra, biológiai gyűjtésre, kitöltésvizsgálatra, a recens leletanyag begyűjtésére és meghatározatására, valamint a bejárat zóna kisebb bontással összekötött vizsgálatára, illetve egy "új" bejárat nyitására. Ez utóbbit az indokolta, hogy a bejárat alatti zónát a kényelmesebb közlekedés érdekében elkezdtük bontani, s a laza fallevél, földes, ökölnyi kövekből álló kitöltésből előkerült egy szinte sértetlen bütyökfüles kerámia edény. A lelet a Bejárat terem jobboldali fala mellett - fekvő helyzetben volt, benne néhány helyi eredetű - a barlang közetanyagával azonos kődarabka és mintegy félmaréknyi diónyi-mogyorónyi faszéndarabka. Alatta lefelé vezető karnyi üregek, ide eshetett az edény peremének eddig hiányzó darabkája is. Az edény - mint azt az István Kir. Múzeum régészétől - megtudtuk - a péceli / bádeni / kultura / késő rézkor - Krisztus előtt 2100-1900 / emberrének használati tárgya lehetett. Mivel e kultura képviselőinek emlékei a Bükk kulturához hasonlóan előfordulnak barlangokban is az irodalom szerint / Agyag istenek - A neolitikum és a rézkor emlékei Magyarországon, - Kalicz Nándor - Hereditas sorozat - Corvina kiadó 1974. p. 63-68 / - úgy gondoltuk jó lenne jobban körülözni négyezer éves elődünk házatáján. A nagyobb anyagmennyiség kitermelését viszont igen csak megnehezítette a lejárat szűk, - tagolt - ferde csőfolyosó, melynek kitágítását természetvédelmi okok miatt nem tartottuk célszerűnek. Igy más utat kellett keresnünk.

Szerencsére a barlang felkínálta a másik - ésszerűbb megoldást, ugyanis a " Gyökeres-terem " nem véletlenül kapta a nevét már a térképezés folyamán. A járatrészét ujra színteztük, s a felszínen a poligont végigvezetve kijelöltük az új bejárat helyét, majd megkezdtük a bontást. Már az első műszak alatt sikerült bonyukadnunk a barlangba.

A következő héten / 1992 aug. 6-7 / tájítást és talpsűrűsítést végeztünk. A lejtőtörmelék elég sok csontot tartalmazott, - főleg őz és néhány kisemlős csontjait. A műszak vége felé - az új bejáratot kívülről nézve, annak jobboldali oldalának falából - meglehetősen labilisan beékelődött " esztergált " malomkö darabot emeltünk ki. Nos hát az újbeggyel formált edény mellé nem éppen ilyen társieletet vártunk!

Az új bejáraton kívül több bontásra van szükség, amit a bonyomásunk támadt, hogy előttünk itt már jártak. Faszéndarabok, - kormos kövek - és falak bújtak elő a laza, de helyenként hatalmas kőtömbököt tartalmazó lejtőtörmelékből. Érdekes módon a malomkö környezetéből vastagfalú óskori kerámia töredékek kerültek elő, mik a malomkö további darabjait néhány méteres körzetben elszórtan találtuk. / No nem minden került még a kezünkbe! / Minden esetre a bontás előrehaladtával egyre izgalmasabbá és bonyolulttá válik a barlangról és annak esetleges hajdanai lakóról vagy alkalmi látogatóiról alkotott képünk.

Jelenlegi munkahipotézisünk szerint a kibontott " új " bejárat volt a barlang eredeti - tágas bejárata, amit a meredek hegyoldalon hajdan levő törmelék megcsúszása eltemetett, magával hozva a felsőbb lakó vagy tárolószintek anyagát is. Ez sajnos azt is jelenti, hogy a fentről származó leletek nagyobbik része a barlang alatti lejtőtörmelékbén van eltemetve. Ennek ellenére fontosnak tartjuk a barlangban levő igen nagy mennyiségi kitöltés eltávolítását és tűzletes átvizsgálását. Ehhez megkezdtük a két bejárat közötti zóna újrafelmérését fix pontok beépítésével, hogy az esetleg előkerülő leleteket legyen mire pontosan berajzolni.

A feltárás során eddig előkerült leleteket az alábbiakban ismertetem.

1. Bütyökfüles agyagedény.

Házikerámia, - durva anyagú, kavics és cseréptörédekkel tartalmaz. Egyenlötlen falvastagságú - egyenetlen égetésű, - pereme enyhén kifelé hajló. / Lásd a fotón /

Főbb méretei: alapkör átmérő = 11 - 11,5 cm
felső perem átmérő = 18,5 - 19 cm
has átmérő = 20 - 20,5 cm
magasság = 24,5 - 25 cm
falvastagság = 0,7 - 1,1 cm

Lelőhelye : a régi bejárat alatti Bejáratyi-terem

jobboldali fala mellett, darabos kötörmelék között - fekvő helyzetben az eredeti felszín alatt mintegy fél méterrel.

2. Edénytörédék.

Mintegy 20 cm átmérőjű edény peremtörédéke. A perem alatt 3 cm - rei bemélyített gallér található.

Méretei : kb. 8x6 cm felületű, 0,7 - 0,9 cm vastag
Lelôhely : Bejárati-terem.

3. Vas hordópánt darabok.

Erôsen átrozsdásodott. Hárrom darabját találtuk meg, 23-15-és 11 cm hosszúakat. Eredeti átmérô 25-30 cm lehetett. A lemezcsik keresztmetszete kb. 30x2 mm volt.

Lelôhely : Bejárati-terem.

4. Rézkarika.

Külôs átmérôje 14 mm, buzal átmérô 2,5 mm.

Lelôhely : Bejárati-terem.

5. Nagyméretû, vastagfalú agyagedény talptörédéke.

Méretei : talpkör átmérô = kb. 25 cm
talpvastagság = 13-18 mm
oldalfal vastagság = 19 mm
a törédék befoglaló mérete kb. 12x14 cm

Lelôhely : Új-bejárat jobboldali zóna.

6. Nagyméretû vastagfalú agyagedény palásttörédéke / valószinô az előző talptörédékhez tartozik /

Mérete : kb. 9x12 cm
falvastagsága = 14,5 - 16,5 mm
a palástív kb. 25 cm átmérőjű, közel hengeres felszínű, - kettôzött hullámvonal bekarcolással.

Lelôhely : Új-bejárat jobboldali zóna.

7. Az előbbi 6./ edény darabja azonos díszítéssel.

Mérete : kb. 8,5x9,5 cm.
falvastagság = 15 mm
Lelôhely : azonos az előbbitével.

8. Az előbbi edény apróbb darabjai. Nagyrészükön felismerhetôk a díszítés motivumok. 8 db 5x5 cm - tól 3x2 cm méretûek.

Lelőhely :azonos az előbbiekével / 5-6-7 sz. lelet/

9. Kisméretű, vastagfalú edénytöredék

Méretei : talpkör átmérője kb. 6,5 cm
falfastagsága = 8 - 10 mm

Lelőhely : az új-bejárat jobboldali zónája

10. Alsó malomkő töredék

Hólyagos bazaltból készült korong közel harmadkörnyei töredéke. / lásd még a fotón /

Méretei : rekonstruált átmérő kb. 58 cm
középvastagság = 5,5 cm
peremvastagság = 8,0 cm
a homorú oldal kb. 4 cm - nyit mélyedt
be a felületbe.

Lelőhely : leírását lásd a cikben

11. Malomkő töredék.

Az előzőleg 10 - es számmal leírt alsó malomkőkorongnak
kb. 25x25 cm - es darabja.

Lelőhely : az új-bejárat baloldali zóna, az előző
kő lelőhelyétől mintegy 2 m-re.

12. Malomkő - felső říáköröng töredéke.

Méretei : középrész vastagsága kb. 7 cm
perem vastagsága kb. 3,5 cm
a lelet felülete kb. 15x28 cm - es kör-
cikk, - közepen kb. 3,5x3,5 cm - es négy-
zetes lyuk maradványa.

Lelőhely : az új-bejárat baloldali zónája, a 11 sz.
lelet környezetében, de kb. 10 cm - el
mélyebbről.

Csontleleteink

A bontás során elérkezett csontmaradványok alapján
Dr Kordos László a következő fajok előfordulását tudta
meghatározni.

1. Bejárati-terem felszín - fiatal holocén anyag

- kecskebéka
- ásóbéka
- varangy
- gyík
- kígyó
- madarak
- vakond
- kis patkósorrú denevér
- hörcsög

- erdei egér
- nagy pele
- mezsei borz
- földikutya
- örge
- mezsei nyúl
- róka
- juh vagy kecske
- borz

2. Bejáratiterem. 0 - 20 cm - es réteg - fiatal
holocén anyag.

- ásóbéka
- madár
- hörcsög
- örge
- mezsei nyúl
- menyétfélé
- őz
- róka
- mezsei cickány
- vakond
- kígyó
- kis patkósorrú denevér
- erdei pocok
- kecskebéka
- varangy
- földikutya
- mezsei pocok
- erdei egér

3. Bejáratiterem. 20 - 40 cm - es réteg - fiatal
holocén anyag.

- varangy
- kígyó
- madár
- vakond
- kis patkósorrú denevér
- hörcsög
- erdei egér
- örge
- mezsei nyúl
- róka

Az új bejárat kibontása során előkerült csontokat Bujpál Péter határozta meg, ezek a következők :

- 1 db őz bal alsó álkapcsa
- 1 db kisrágcsáló / mókus? / jobb alsó álkapcsa és szájpadlás csontja.
- 14 db őz végtagcsont, - fiatal állatoké
- 4 db őz gerincsigolya - két állaté
- 1 db madár szegyecsont / galamb vagy varjú ?/
- 2 db nagyemlős végtagcsont töredék

- 1 db agykoponya töredék
- 1 db kisragadozó koponya / borz? /
- 1 db áz alsó álkapcsa két darabban és elvágott koponya - még bomlatlan állapotban - szétfürészelve!
- 1 db áz jobb alsó álkapocscsontja
- 2 db lapocka / jobb és bal / egy állaté /borz?/
- 1 db borda / borz? /
- 3 db végtag hosszúcsont / borz? /
- 1 db nyakcsigolya / borz? /

---- 0 ----

1990 szeptemberében alkoholos csapdázást is végeztünk. Az ennek során begyűjtött anyagot Eszterhás István határozta meg.

1. Gyökeres-terem / pálinka /
- 2 db Metopina sp. - púposlégy

2. Végponti-terem / alkohol /

- 4 db Tomocerus longicornis - hosszúcsápú ugróvillás
- 2 db Sciara thomoe - árnyéklégy
- 6 db Megaselia sp. - púposlégy

Megjegyzendő, hogy minden helyen a csapdából a májdarabka eltünt!

---- 0 ----

1990 aug. 4.-én Drager csővess páratartalom mérést végeztünk.

Eredmények : / a Drager cső dátuma 1978 szeptember! /
 - M2 - Gyökeres-terem : 12,8 C fok, - 9 mg/l
 pára. Talajhőmérséklet : 12,01 C fok
 - M3 - Átjáró : 11,8 C fok - 5 mg/l
 - M4 - Hasadék-terem : 10,8 C fok - 6 mg/l
 Talajhőmérséklet : 10,57 C fok
 - M5 - hasadék é-i vége: 10,0 C fok - 5 mg/l
 - M6 - Nagy-terem : 10,2 C fok - 5 mg/l
 - M7 - Végponti-terem : 11,0 C fok - 6 mg/l
 Talajhőmérséklet : 9,85 C fok

Ezzel egyidőben psichrométeres mérést is végeztünk, azonban műszerkezelési hiba miatt hamis adatokat kaptunk. / Nedvesítéskor felcsúszott a hőmérő harisnyája! /

A SANTI - BARLANG (3-7) HŐFOKADATAI (C - FOK)

Dátum	1990.	1990.	1992.	1992.	1992.	1992.	1992.
Mérőhely	Ø3, Ø5,	Ø9, Ø1,	Ø5, 23,	Ø8, 30,	Ø8, 30,	Ø9, 13,	Ø8,
KÜLSZÍN	25, 9	26, 3	26, 1	18, 3	25, 9	16, 4	7, 1
Régi bejárat - I			15, Ø	16, Ø	16, 9	14, 9	10, Ø
Régi bejárat alja	12, 4	13, 6	14, 2	15, Ø	15, 5	14, 2	9, 7
Huzatos-Lyuk			13, Ø	13, 4	13, 3	13, 5	8, 8
Akna bejárat	12, 8	14, Ø	14, 2	14, 8	14, 9	14, 3	10, 5
Hassadék - eljárás	10, 4		10, 2		11, 6	11, 4	11, 5
Hassadék - t. vége			10, Ø		11, 5	11, 6	11, 8

Megjegyzés: — Az 1992.-es hőfokadatok mérésekor már mindenkiet bejáratt nyitva volt.

— Mint az a hőfokadatokból kiderül, a Huzatos-Lyuk nem a barlanggal, hanem az omladékön kerestől a külszínnel kommunikál.

A Gánti-barlang árvizi forrásszája / G - 8 /

A terepen a Gánti-barlang / G-7 / felett mintegy 11 - m - re található. A könnyebb fogalmazás érdekében manapság már csak a " felső - barlang " névvel illetjük.

A nyomok alapján a közelmúltban valaki hosszú időn keresztül bivakhelyüi használta / szalma, - kés, - szallonna, - vöröshagyma, - zacskó, - konzervdobozok, stb / Még a " lakótárs " megjelenése előtt mintát vettünk a barlang Üledékéből és kis kutatóárok mentén begyűjtöttük a csontokat, amelyeket Dr Kordos László volt szíves részünkre meghatározni. Ezek alapján a barlangot élve vagy holtan az alábbi fajok látogatták az utóbbi néhány száz évben:

- kecskebéka
- varangy
- kígyó
- medarak
- sün
- kis patkósorrú denevér
- erdei egér
- mezsei nyúl
- róka
- sertés

Az Üledék szitálási adatai:

Bemért anyag : 379 g
5,0 mm - es szitán átesett : 369 g
2,5 mm - es szitán átesett : 365 g
0,8 mm - es szitán átesett : 350 g

* A szítákon fennmaradt anyag kalcitttormelék, míg az átesett az agyagfrakcióhoz tartozik.

---- 0 ----

A barlang légterének 1990 augusztus 4.-én 11 óra 10 perckor a páratartalma 55,0 % -nak adódott 25,8 C fokos száraz és 19,4 C fokos nedves hőmérséklet alapján psichrométerrel mérve.

---- 0 ----

A barlang talaján 1990 szeptemberében alkoholos rovarcsapdákat helyeztünk el. A begyűjtött anyagot Eszterhás István határozta meg.

Az eredmények :

sör csalán :

3 db helomyzidae sp. - tüskésszárnyú légy
1 db cynomyia mortuorum - hegyi döglégy
1 db musca domestica - házilégy
1 db porquespula germanica - német darázs

pálinka csalán:

2 db helomyzidae sp. - tüskésszárnyú légy
1 db cynomyia mortuorum - hegyi döglégy
1 db metopina sp. - pupos légy
1 db meta menardi - barlangi keresztespók
him. / szegény imádta a pálinkát, s
ez lett a végzete/

--- O ---

A barlang kutatására az alább felsorolt kutatók
fordítottak több - kevesebb időt az elmúlt 3 évben :
/ ABC sorrendben, viaszzaemlékezés alapján ! /

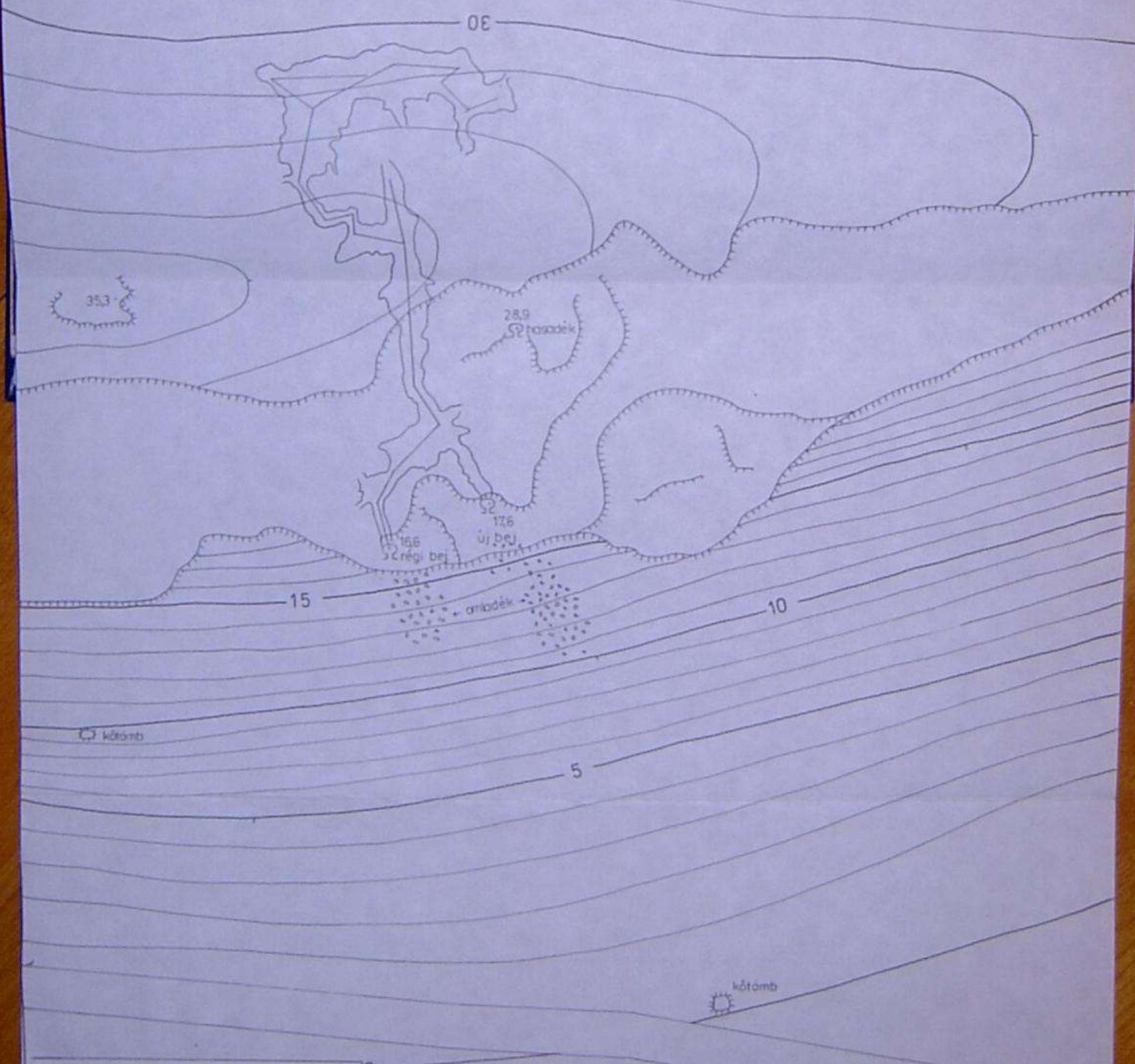
Bujpál Péter
Csik László és fiai
Gálicz Zsolt
Groisz Imre és fia
Gönczöl Imre
Gönczöl Imrénné
Gönczöl Timea
Gyebnár János
Koch Zoltán
Katapán Ádám
Mészáros István
Molnár Gyula és fiai
Nádorfi Gabriella
Régensperger Tamás
Sívó Zsuzsanna
Szarka Gyula
Szász Noémi
Zentai Ferenc

--- O ---

További terveink :

- A barlang bejáratai közötti törmelékzóna eltávoítása - leletmentéssel egybekötve, az István Király Múzeum munkatársának alkalmi felügyelete mellett.
- Az Új-bejárat stabilizálása, - kiépítése.
- A barlang külső környezetének rendezése, - feljáró ösvény kialakítása.
- A Végponti-terem több pontján bontás, leletgyűjtés és biológiai gyűjtések végzése.
- Klimatológiai vizsgálatok folytatása.
- A begyűjtött anyag rendezése, meghatározása ill. meghatározatása és feldolgozása.

GÁNTI BARLANG
SPELEOTOPOGRAFIAI TÉRKÉPE
M=1:250

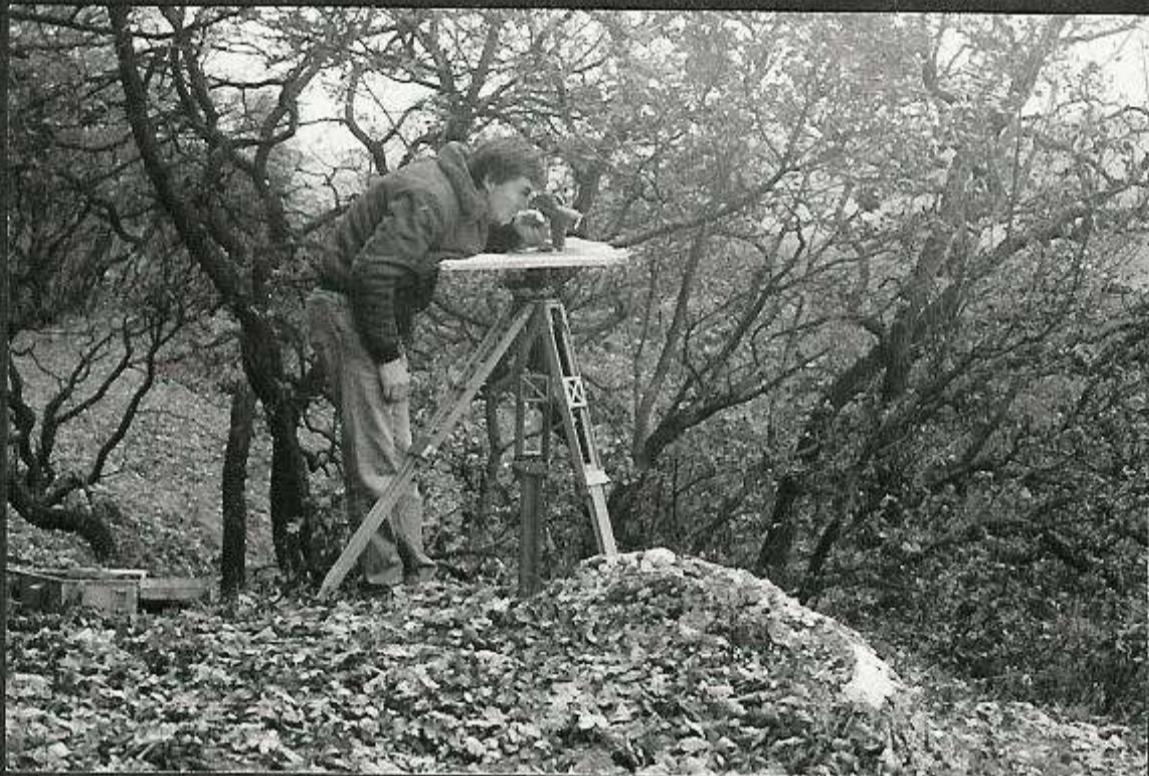
Készítette: Gálicz Zsolt
1992 Koch Zoltán

Gánti-barlang és környéke (Sz)

G.7. G.8.

Térképezés a felszínen és a barlangban (Sz)

új bejárat bontása (Sz)

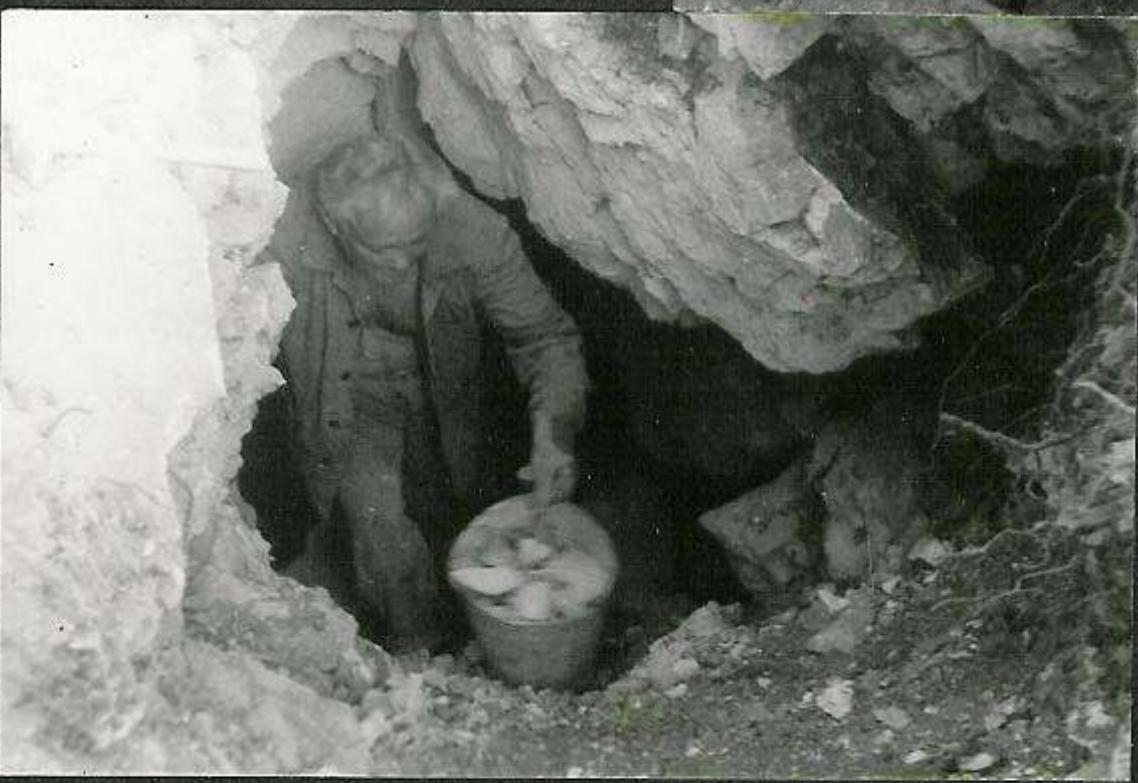

Nagy kövek csörlőzése (Sz)

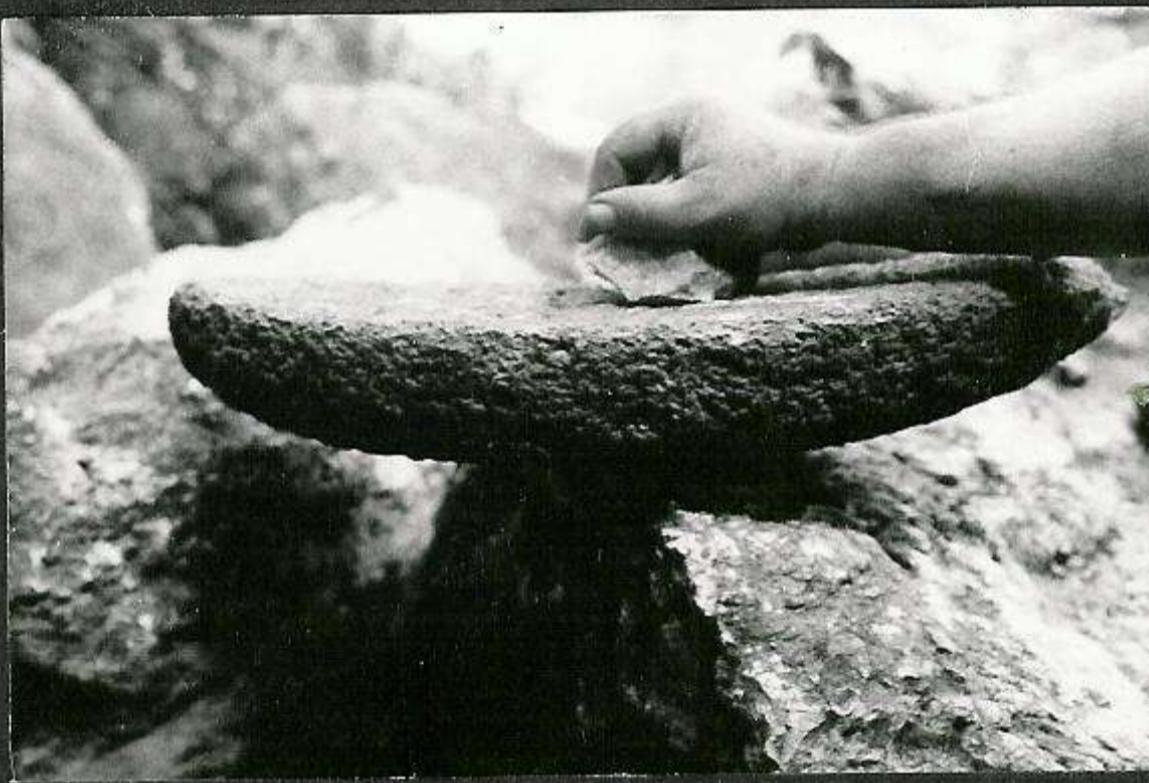
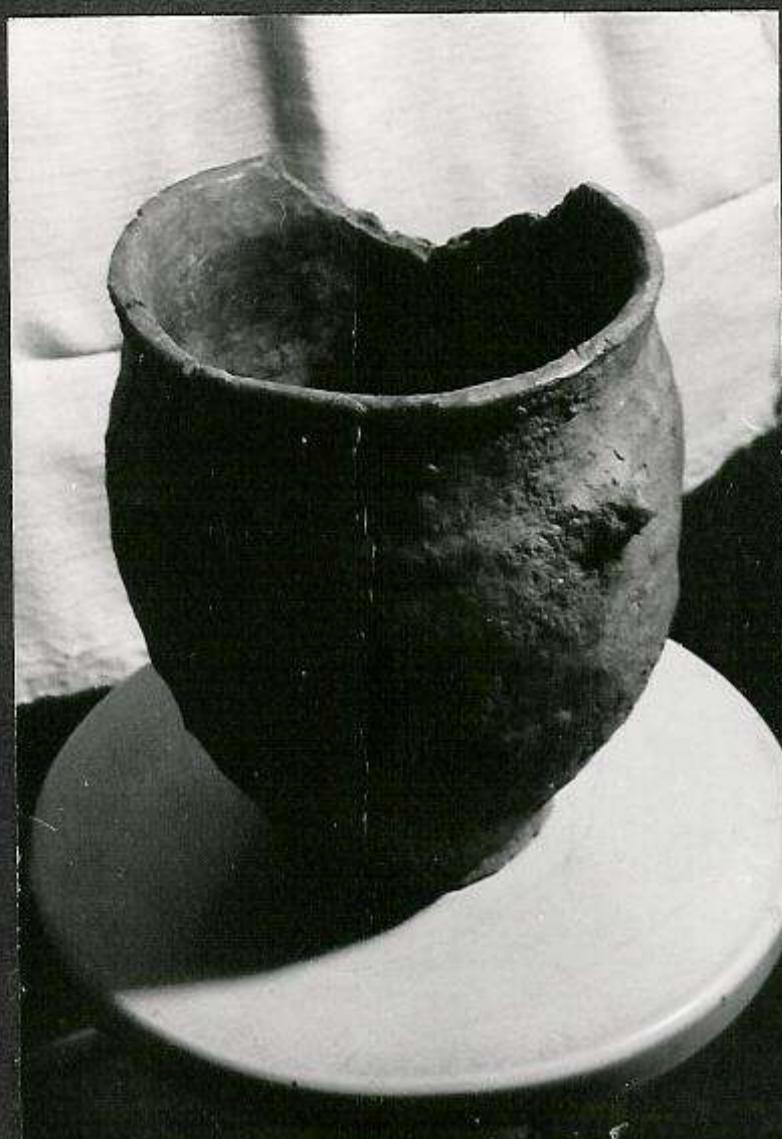
Itt lesz az új
bejárat (Sz)

Néhány kő és
kész (Sz)

Leleteink a feltárásból
„az úrna ... és a malomkö (Sz)

Vendégeink a barlangban régen és most-vetkészés után (Sz-Z)

Vendégeink a barlangnál... (Sz)

Dolgozzunk ! ?

megyünk... (Sz)

megyünk... (Sz)
(szolt a diplomataeskás
barlangutató)

mi lesz? ... nem jöttök
" tulkok " ? (Sz)

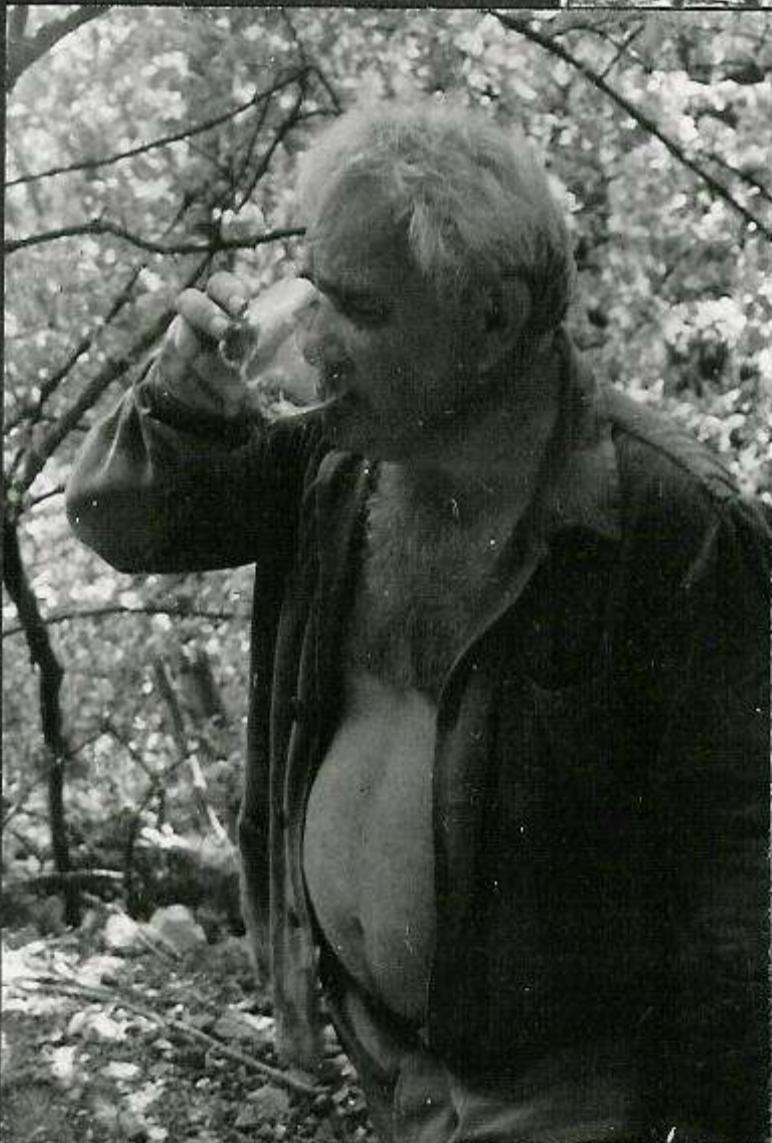
Altudományos vizsgálatok

Koncentráláshez (Sz)

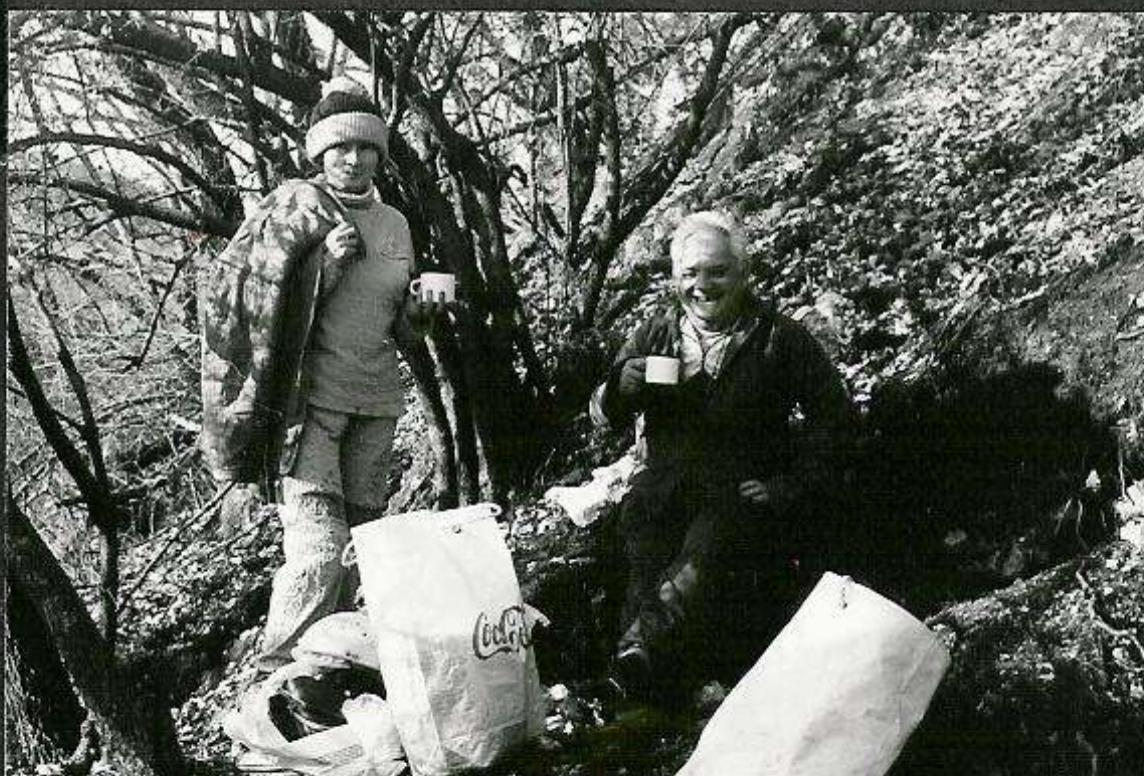

"Bor" lejtés mérés (Sz)

Működik a "sörcsapda" (Sz)

A jó munka sikere (Sz)

5

DOKUMENTACIÓS MUNKÁK

JAVASLAT A BÜROK- VÖLGY TERMÉSZETVÉDELMI ÖLTALOM ALÁ

HELYEZÉSÉRE

A több mint 20 km hosszú völgyrendszer a Keleti-Bakonyban, nagyobb részt a Fejér megyei Isztimér község közigazgatási területén van /egy- egy kisebb része átterjed a szintén Fejér megyei Bakonykúti és Veszprém megyei Várpalota területére is/. Geológiai, botanikai és tájképi értékei miatt érdemelné még a védelmet.

A védelembe való helyezés gondolata már egy évtizede felmerült. Először 1981-ben a Fejér Megyei Tanács V.B. Mezőgazdasági osztályánál tettek erre javaslatot, ahol az Ügyet lelkesedéssel fogadták, messzemenően támogatták, majd szép csendesen feledésbe merült a téma. Később, 1984-ben az OKTH Közép-dunántúli Felügyelőségén kezdeményeztem a Bürok-völgy természetvédelmi öltalomba való helyezését, mely intézménynél még nagyobb odaadással és szakértellemmel párfogolták a javaslatot.

Felkérésükre 50 oldalas geológiai-szpeleológiai szakvéleményt készítettem a völgyről. / Tudomásom van róla, hogy hasonlóan részletes botanikai szakvéleményt adott dr Galambos István is a zirci múzeum munkatársa. / Megtörténtek a szakmai terepbejárások is, de a völgy/-rendszer/ azóta sincs védelem alatt. /Bár a Rakonczay Zoltán által szerkesztett " Ipolytarnóctól Füzérradványig " című, a Mezőgazdasági Kiadó Bp. /1989/ által gondozott munka 20. oldalán 116. sorszámmal van egy hibás megjelölés, mely szerint a " Várpalotai Bürok-völgy " az országos természetvédelmi területek várományosa./

A Bürok-völgy közvetanyagát legnagyobbrészt felsőtriász földolomit alkotja. A Völgytalp törmelékében elvétve és a Bükkös-árki volt kőbányában tömegesen találhatunk Megalodus kabéléket és szerencsés esetben más triász fosziliákat is. A vastag tengeri üledéksort, így a völgyet magába foglaló Mellár-Nagymező platóját az eocén végén jelentkezett un. pireneusi orogenézis emelte ki. A nagymérvű kiemelkedés során jelentős törések is keletkeztek. A rideg dolomit nem tudta követni az alsóbb plasztkusabb rétegek domborodását, azért jelentős hosszúságban eltörött és szétnyilt egy nyitott antiklinálist alkotva. Korábban a völgyet felszakadt barlangnak dolinasornak tartották. A völgy geológiai és látványbeli érdekessége a nyitott antikliná-

lis volta. Ezt bizonyítja a rétegek dölése, a völgyperem lepusztulási módja, a gyenge hévizes nyomok. A Burok-völgy kanyon jellege tehát nem folyóvizi erózió eredménye, nem felszakadás, hanem szétnyilt törésből ered.

A Burok-völgy morfológiai képéhez hozzáartoznak a karsztjelenségek is, ugymint a barlangok, a sziklaturonyok, a víznyelők. A Burok-völgyben és mellékvölgyeiben jelenleg már 42 barlangot ismerünk. Ezek egy kivételével minden kisbarlangok, átlagosan 5-8 m-esek egy középbarlang, a Bükkös-árki-barlang van köztük 73 m kiterjedéssel. A barlangok együttes hossza 390 m.

A völgy antiklinális eredete, valamint a dolomit szerényebb oldhatósága miatt nem az oldásos barlangok az uralkodók, hanem a kifagyás /kriofrakció/ alkotta formák. Természetesen a kifagyásos Üregképződés is csak ott indulhatott meg, ahol a tektonikai folyamatok ezt előkészítették. A Burok-völgyi barlangokat három fő típusba sorolhatjuk azserint, hogy mely barlangképző hatás volt döntő létrehozásukban. Igy vannak kifagyásos-kimállásos barlangok, tektonikus barlangok és szerényebb számban oldásos barlangok /hévizes nyomokkal/.

A királyszállási völgyfától a bakonykuti végpont felé sorrendben a következő barlangokat ismerjük:

1. Tábla-völgyi-odu 5 m	22. Kerek-lyuk 2 m
2. Királyszállási-kőfülké 4 m	23. Berkenye-barlang 10 m
3. Nagy Csigaház-barlang 26 m	24. Róka-lyuk 12 m
4. Kis Csigaház-barlang 5 m	25. Eszlár-lyuk 3 m
5. Lapos-barlang 4 m	26. Hárds-dombi-barlang 5m
6. Borz-lyuk 7 m	27. Lyukacs-barlag 3 m
7. Egér-lyuk 6 m	28. Cső-barlang 2 m
8. Szikla-lyuk 4 m	29. Meredék-barlang 4 m
9. Mátyás király barlangja 10 m	30. Rózsa Sándor bg. 6 m
10. Bagolyvár-barlang 10m	31. Alacsony-barlang 3 m
11. Bagoly-szikla alatti bg. 3 m	32. Sárkány-barlang 10 m
12. Szunyog-lyuk 4 m	33. Borostyán-barlang 12 m
13. Zsebes-barlang 5 m	34. Vadmacska-lyuk 2 m
14. Párkányvár-barlang 6 m	35. Kis Sárkány-lyuk 5 m
15. Savanyú Jóska barlangja 6 m	36. Bénege-barlang 4 m
16. Bükkös-árki-barlang 73 m	37. Mohás-barlang 3 m
17. Ruska-zsomboly 47 m	38. Kereszt-árki-bg. 4 m
18. Vörös-lyuk 3 m	39. Büdös-barlang 5 m
19. Iker-barlang 22 m	40. Rókafog-barlang 7 m
20. Meta-barlang 32 m	41. Fehér-lyuk 2 m
21. Pirkemázi-barlang 3 m	42. Kisburok-völgyi-bg. 5m

A barlangokon kívül a kifagyással, mállással kialakult sziklaturonyokat is találunk a völgy oldalában. Mint például az Eszlár- és Fenyves-árok torkolata közt az 1 m átmérőjű, 5 m magas "Obeliszsk"-et, vagy a Kis Csigaház-barlangnál levő 4 m magas, a hárds-domb oldalában egy 8 m magas tornyot.

Egyetlen tölcser formájú víznyelő volt az egyik mellékvölgyben, a Bükkös-árrokban a mészkő-dolomit határon. E víznyelő kibontásával vált ismertté a völgyrendszer legnagyobb barlangja, a Bükkös-árki-barlang. Egyébként a völgyrendszer egész talpa víznyelőként viselkedik. A völgybe kerülő olvadékvíz, valamint a nagy esőzések befolyó vize rövidesen elűnik a törmelék között a völgyfenék tengelyén levő törésben, majd oldalazva távozik a tőle északra, illetve délre levő szinklinálisok karsztvíztekintéjébe.

A Bürok-völgy növényvilága szintén különleges. A völgytalpat és a völgyoldalak alsó régióját egy rendkívül vegyes faállományú mészkő szurdokerdő /Phyllitidi-Aceretum/ borítja. A megszokott fákon /juhar, köris, szil stb/ tul gyakori elegyfa még a bükk /Fagus sylvatica/, a fekete dió /Juglans nigra/, a fűz /Salix fragilis/ hibridjei, a mogyoró /Corillus avellana/. Gyepszintjében található a ritka havasi, vagy gyászédelmes hagyma /Allium victorialis/, ösz, vagy szürke bogáncs /Carduus glaucus/, az erdei ciklámen /Cyclamen purpurascens/, a harangláb /Aquilegia longisepula/, a bibor kosbor /Orchis purpurea/, a gimpáfrány /Phyllitis scolopendrium/, a pikkelypáfrány /Ceterach officinorum/.

A völgyoldal magasabb régiót törmeléklejtő erdő /Mercurioli-Tilietum scutellarietosum culcumnae/ borítja. E társulásnak ritka Bürok-völgyi fásszárú növényei a Magyar körte /Pirus magyarica/, a hosszúlevelű buvárfű /Bupleurum longifolium/, néhány benszőlött berkenye, ugymint Sorbus redrina, S. barthae, S. bakonyensis. Aljnövényzetében megtalálható az északi fodorka /Asplenium septenforinale/, a vértesi imola /Centraurea verbesinis/, a cifra kankalin /Primula auricula/.

A völgyperemén több helyen dolomit sziklagyep /Festuco palenti-Brometum/, fejlődött ki. Ritkaságai a magyar gurgolyá /Seseli leucospermum/, a tarka nádtípán /Calamagrostis varia/, az őszi bogáncs /Carduus glaucus/, a kései szegfű /Dianthus serotinus f. viridis/, a lila csenkesz /Festuca altissima/.

A völgyben a környéken előforduló nagyvadakon kívül számos más faj is él. Különösen gazdag a madárvilága, ezek között akad néhány ritkaság is, mint a Kisbürokt-völgyben fészkelő gyurgyyalag /Merops apiaster/, a kék galamb /Columba oenas/, a fekete harkály /Dryocopus martius/ stb. Gyakori a nagy pele /Glis glis/, a barlangokban telelő több denevérfaj, találkozni lehet olykor vadmacskával. A nagyszámu rovarvilág ismertetésére pedig nincs is lehetőség e helyen.

A völgyrendszer tájképi megjelenésében is megkapó. Az erdős, másutt szántóföldi művelés alatt álló, lösszel borított egyhangú fennsíkból meredek, sziklás oldalakkal szakad le a völgy. Relativ mélysége 50 és 90 m között változik, általában igen meredek körfolyásos oldalakkal, melyből szinte mindenütt sziklaszirtek sora áll ki.

Egyes kitüntetett helyeken pedig 20-30 m magas függőleges falak vannak.

A Bürokk-völgyre vonatkozó szakirodalmi bibliográfia több mint 200 tételeből áll.

Tehát mint az előbb leírtakban említettem, a völgyrendszer és annak peremvidéke bővelkedik természeti értékekben. Ezek egyes elemei /barlangok, növények, állatok/ bár önmagukban is védettek, de ezt az emberek legnagyobb hányada nem ismeri /nem is várható el, hogy a fajlistákban otthon legyen/ - tehát indokolt és szükséges volna az egész kistáj komplex, táblákkal is megjelölt védelme. Az esetleges védelembe helyezés gazdasági érdekeket nem / vagy csak alig / érintene. Ambár, valami "egyéb érdeket" valószínűleg sért, hisz a korábbi védelembelhelyezési kísérletek a kezdeti sikerek után indoklás nélkül, mélységes csendbe burkolózva elhaltak.

Eszterhás István

A ROSTALLÓI KUTATÓTÁBOR

Az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívájának szervezésében lebonyolított rostellói tábor munkájában az idén is több albaregiás kutató vett részt. A 35 fős táborlétszám egy negyedét adták a miink / Eszterhás István, Gönczöl Imre, Gönczöl Timea, Grossz Ákos, Grossz Imre, Katapán Adám, Sivó Zsuzsanna, Szarka Gyula, Szász Noémi /, továbbá a Papp Ferenc csoportból 16-an, a Szigetszentmiklósi DSE-ből 5-en, a Büki Nemzeti Parktól 2-en, a MAFI-tól a Tatai Barlangkutató Egyesülettől valamint szímpatizánsként egy-egy fő volt még jelen a táborban.

A VIII. Vulkánszpeleológiai Tábor a Tokaji-hegység központjában, Rostallón a BNP Kutatóházánál 1992. július 4-12. között került megrendezésre. A tábor célja az 5500 sz. barlangkataszteri terület barlangjainak kataszter szerű felmérése, átvizsgálása volt. A tábor tevékenységét a résztvévökön kívül támogatta még a Karszt és Barlang Alapítvány és a Büki Nemzeti Park, valamint az Alba Regia-barlangkutató csoport.

A korábban barlangképződésre gyakorlatilag alkalmatlannak tartott Tokaji-hegység a Kárpátok belső vulkáni övének utolsó magyarországi tagja, a Börzsönynek, a Mátrának fiatalabb testvére. A vulkánosság e tájon nagyjából 14-15 millió éve kezdődött, mely többnyire andezit- és riolit lávát hozott a felszinre, valamint ezek törmelékanyagát, melyből különböző összetételek tufák préselődtek. Később a kéregmozgások összetörték feldarabolták a felszínt. A törések mentén feltörő oldatokból néhol geyzirkúpok alakultak, másutt átkovásították az alapkőzetet, vagy érces télereket telepítettek a törésekbe, mint pl. Telkibánya környékén. A vulkánosság lávátadó és törmelékszóró szakaszainak megszüntével a hegység lepusztulása vált meghatározóvá. Igy 8-10 millió év után már az eredeti vulkáni táj erőteljesen megváltozott. Az eredeti vulkáni formák már sehol sem látszanak. A hegység kimagasló kupjai nem föltétlen vulkáni kúpok, hanem sok esetben csak a lepusztulástól megkimélt közetformák.

A Tokaji-hegységet a Vulkánszpeleológiai Kollektíva itteni kutató tevékenységének megkezdéséig, 1992-ig barlangokban szegény tájnak tekintették. 1960-ig minősze a három fuló-hegyi barlang volt ismert, de még 1991-ben is csak 14 barlangját tartotta számon a Barlangtani Intézet. Ezeket a már valamiféleképpen említett barlangokat kívántuk azonosítani, dokumentációjukat teljesé tenni. Továbbá a barlang képződésére alkalmas helyeket fészítük át - még le nem írt, újabb barlangokat keresve.

A már régebben is említett barlangok azonosítása négy barlang kivételével sikerült. NEM találtunk rá három kisebb Kuchta által említett barlangra a fuló-hegyi napsütötte, meredek bozótosban. Alaposan átnéztük az Ingvár-hegyet, de nem találtuk a Tompa Mihály írta régében szereplő Béla-barlangot.

A barlangokat sejtető területek száma nem kevés a hegységben, csak korábban a barlangkutatók többsége sem tartotta itt érdemesnek kereshésüket. A részletes térképek átvizsgálása után több mint száz olyan sziklakibúvásos helyet vettünk számításba, ahol barlangképződésre optimális helyet gyanítottunk. Hát e helyek közül minden összesen 25-nek a bejárására volt elegendő a tábor ideje, de e 25 helyen a már korábban is említett 14 barlanggal együtt, összesen 123 barlangot dolgoztunk fel.

Ha nem is minden azonos összetételel, de gyakorlatilag öt kutatócsoportba szerveződött a tábor kollektívája. Naponta 3-4 kutatócsapat tevékenykedett a terepen és 1-2 csapat pihent, kirándult, adott táborügyeletet. Átlagosan /a résztvevők tulajdonát képző/ 5-6 személyautó állt rendelkezésre naponta a terepen való mozgás megkönnyítésére.

A barlangok felkeresése, az új barlangok megtalálása során részletesen átnéztük az Üregeket, mintát vettünk befoglaló közöttükbeli, megállapítottuk keletkezési módjukat, felmértük kiterjedésüket, helyzetüket, döntött többségükkel fényképet is készítettünk. A részletes, több mint 200 oldalas kataszteri leírás a 130 barlangtérképpel és számos fényképpel a Vulkánszpeleológiai Kollektiva 1992. évi évkönyvében jelent meg. A korábbi hasonló kataszterezés tevékenységhöz újdonság, hogy videófelvétel is készült "Rostalló 1992." címmel. / Mind a kataszteri leírás, mind a videókazetta másolása megrendelhető az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívánál. /

A hegység eddig ismertté vált 123 barlangja összhosszúságban több mint 600 m. Ez adat hallatán a kisbarlangok világában járatlan halandó csak legyint - hisz ez csak a Baradla-barlang jósvafői rövidtúrájának a hossza. Igen ám, de nem egyetlen kiépített barlangban kell végigjárni hanem nagyjából egy 1000 négyzetkilométeres hegyvidéki területen szétszórt számos barlangoskában. Minden barlanghoz külön oda kell menni, több mint 100-szor kell beöltözni, ugyanennyiszer új lapot, feliratot kezdeni a térképezésnél - és minden-minden annyiszor kezdeni és elvégezni, mint ahány barlang van. Átlagosan egy barlang hossza 5 m.

A nagyobb / 10 m hosszúságot meghaladó / barlangok a következők:

1. Rózsa Sándor-barlang / Kis-Péter-mennye /	46 m
2. Regéczi vár-barlangja / Regéczi-várhegy /	40 m
3. Tékibányai-jéges-Üreg / Nagy-Király-hegy /	31 m
4. Nagy-barlang / Fuló-hegy /	24 m
5. Rókás-álbarlang / Nagy-Szarvas-kő /	21 m
6. Kis-barlang / Fuló-hegy /	13 m

7. Lakóház-barlang	/ Mogyor-hegy /	12 m
8. Megtört-barlang	/ Nagy-Péter-mennye /	11 m
9. Hasadék-barlang	/ Kiss-Péter-mennye /	11 m

A hegység barlangjairól általánosságban megállapítottuk, hogy azok többségükben tömegmozgásos eredetűek /réteglapmenti és peremre merőleges tektonikus barlangok, széthúzodásos atekonikus barlangok, vagy támaszkodó és tömbközi álbarlangok/. Valamint van néhány kimállásos eredetű barlang is. A Fuló-hegyen pedig héviz oldotta barlangokat találtunk. Továbbá előfordulnak még antropogén konzékvencia barlangok és teljesen mesterséges Üregek is. A barlangok többsége, mint az eredetükből is következik a hegyformák sziklaszirtjeiben, vagy a hegyoldalak magas sziklabordáiban, illetve a nagyobb tömbökből álló köfolyásokban, kötengerekben található.

Tevékenységünk során kiemelten foglalkoztunk a Telkibányai-jeges-Üreggel. Attanulmányoztunk minden korábbi hozzáférhető írást róla. A korábbi leírások többségében barlangnak titulált Üreg nem természetes eredetű, hanem 1932-ben Tóth Bálint útbiztos által készített "istoly", amely jelenleg a Telkibányai Erdészeti tulajdonában lévő facsemete-tárolóhely. Elkészítettük pontos térképét, átvizsgáltuk az Üreget és környezetét, számos hőmérőkleti adatot vettünk az Üreg különböző pontjairól, melyek alapján lett megszerkesztve az Üreg légterének izotermikus térrajza, valamint sok fénykép és videófelvétel készült benne. Az Üreg un. dinamikus jégbarlangként viselkedik, a járat aljának és oldalfalainak egy részén jéggéreg van a nyár derekán is.

Végezetül, mégint a tabori életről:

A napi tevékenység befejeztével visszajöttek a kutató csapatok a taborba, ahol a tisztálkodás, étkezés után a tábortűz, vagy a kutatóház nagy asztala mellett megbeszélük a tapasztalatainkat. Ki-ki beszámolt aznapi munkájáról, vagy szabadnapján tett kirándulásáról, tanácsokat kért vagy adott. A tábortűz és az ital mellett pedig felelevenedtek a régebbi élmények, mignem aztán a barlangi nóták éneklése vált meghatározóvá. Éjfél körül aztán csak elszenderült a társaság, hogy aztán másnap "hajnali" 10 óra körül ismét elinduljon a barlangok felé.

A táj csodás, a barlangok érdekesek, a taborhely kitünni, a társaság ezeket is felülmúló volt, így elhatároztuk, hogy jövőre is visszajövünk ide újabb 100 barlangot kerálni.

6

CSDOPORTÉLET

Csoportélet

Csoportunk közel egy éves "útkeresés" után változatlan névvel és célkitűzések mellett önálló jogi személyiséggű szervezetként alakult, miközben (szerencsére) sok fiatal taggal gyarapodott. Többen ezek közül olyanok, akiknek szülei is Alba Regiások voltak hajdanán.

Elkészítettük az új házirendet, amely tulajdonképpen a korábbi közös elköpzelések formába öntése.

Jó a kapcsolatunk kutatási területünk Természetvédelmi Igazgatóságaival, és laza volta ellenére korábbi támogatóinkkal is.

Fiatal tagjaink a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatba is beléptek, annak Választmányában Szarka Gyula képviseli csoportunkat.

Külön busszal vettünk részt 28-an, a XXXVI. Országos Vándorgyűlésen Aggteleken, ahol a Cholnoky-pályázaton II. helyezéssel oklevelet és 9000 Ft. pénzjutalmat kaptunk, fiatal csapatunk pedig az Ügyességi versenyen 21. helyen végzett. / A csapat tagjai : Romhányi Balázs, Mészáros István, Szász Noémi./ Készültünk rövid előadással is, sajnos a csoportbeszámolók elmaradtak.

Szász Noémi csoporttársunk a Szabó J. Geo. Szakközépiskola négytagú csapatában környezetvédelmi versenyen országos első helyezést ért el.

Gondozási szerződést kötöttünk a Közép-dunántúli Természetvédelmi Igazgatósággal a területünk négy fokozottan védett barlangjára.

Kutatóállomásunk jelentősebb eseményei voltak:

IV.25. A Föld napja keretében barlangtúrák(vendég 26 fő)

V.22-24. A Barlangi Mentőszolgálat tavaszi gyakorlata, erről külön cikkben is beszámolunk.

VI.15-20. között tartotta környezetvédelmi táborát a Szabó József Geo. Szakközépiskola 34 fővel.

VII.11. Kisgyónból a természetvédelmi tábor résztvevői barlangtúrán vettek részt 30 fővel.

VII.20-24-ig hagyományosan a Székesfehérvári Megyei Műv. Központ környezetvédelmi diáktáborna ismerekedett a Tési-fennsíkkal és barlangjaival, amiért köszönő levelet is küldtek.

VIII.08-23-ig volt csoportunk nyári kutatótábor, amelyen

51 fő vett részt.

A zökkenőmentes "túráztatás" érdekében öt tagú túrabi-zottságot és túrahétvégéket (a hónap utolsó hetének vége) neveztünk ki, mivel az érdeklődés területünk iránt to-vábbra sem csappant.

Jelentősebb szervezett vendégtúrák:

- II.01. Óbudai barlankutató csoport
- II.04. Alba Regia Szabadidő Egyesület
- III.13. Székesfehérvár, Egészségügyi isk.
- III.15. szigetszentmiklósiak,
- III.20. Kandó Főiskola Szfvár.
- III.21. Tatai Tatabányai B. Egyesület
- III.28. Vasvári Gimn. Szfvár.
- IV.11. A.R. Pinceklub,
- IV.25. Seregélyesi Alt. isk., Helyiítit B.k.cs.
- V.16. Lovassy Gimn. Veszprém
- V.28. Csetényi Alt. isk.
- VII.17. Helyiítit-NID-Alpin,
- VII.23. Pápai 456.sz. cserkész csapat,

Vendégeink voltak még :Acheron, Pro natura, Salgótarjáni Hegymászó klub, Hadesz Speleo Alpin club.

Igen szoros kapcsolatunk van a Bakony, és a Helyiítit csoportokkal, Sárcsípusztára mi is többször ellátogat-tunk. Túráink során jártunk Körishegyen, a Bükkben, Alsóhegyen, Cserszegtomajon, Budai-hg.-ben és a Mecsekben. A Vándorgyűlés alkalmával a Rétek-ágban, Törökmezei-ág-ban, Béke-barlangban túráztunk és óriási élmény volt so-kunk számára a kiépített Rákóczi-barlang megtékinése.

Néhány hegymászást is folytató tagunk edzőtúrán járt Csókakőn, valamint mélyebb hazai barlangjainkban, de nyáron már az Alpokba is eljutottak.

A túrák mellett ismét rendszeres lett a barlangi munka a Tési-fennsíkon.

1992-ben víznyelők és barlangok kutatásában 784 fő vett részt és összesen 3393 órát dolgozott.

Barlangtúrán 766-an jártak, az összes túraidő 2633 óra.

A táblázatban havi bontásban közöljük az adatokat.

(lásd 1992. munka és tura órák kimutatása)

A barlangkutatói tevékenység mellett sok időt fordítat-tunk fenntartási munkáakra és a kutatóállomás karbantar-tására.

Tavasszal kimeszeltük a hálót, kijavitottuk a padló-zatot.

Cserépeket pótoltunk a karbidoson, a padlás teljes járó-fületét felszedtük és újra deszkáztuk. Igyekeztünk rendet rakni a met. kertben és a táborkert környékén, ahol helyreállítottuk a tábori w.c.-t, gondoztuk a gye-pet, vízvezetéket javítottunk.

Mivel a ház ablakait rendszeresen betörök a külső bejá-rati ajtó helyett vasajtót szereltünk fel. Rendszeresen javítani kellett a műszerpadlást lezáró válaszfalakat, amelyet szinte minden hónapban kibontottak és tartalék anyagokat, eszközöket loptak el, törtek össze. Karácsony előtt vandál módon a kb. 4 m magas fenyőket "derékban"

levágták. Leopták az esőcsatorna ejtőcsövét, de feltörtek a barlang mellett parkoló trabantunkat is. Megrongálták a villanyórát, csizmamosót, ruhaszárító köteleket, ellopták a kötélmosó kefét, golyóstollakat, kutatási jelentéseket és szerszámokat.

Mindemellett gyarapodtunk is vörökkel, lapátokkal, poharakkal és tányérokkal, beszerztünk egy új motort is az aggregátorunkba.

Megjavítottuk az aggregátort, hangostelefont, kerékpárokat, mosógépet, gáztüzhelyt, akkus lámpákat, csörlöt, szerszámokat, hozamregisztrálót, csapadémérőt, barlangzárakat és kulcsokat, stb. Újabb öltözö szekrényeket állítottunk be, kulcsosszekrényt szereltünk fel.

Kezdő tagjainknak egy alkalommal barlangi méréstechnikai oktatást tartottunk és összel megkezdtük az alapfokú barlangkutatói tanfolyamot.

Külső előadást nem tartottunk, de a természetvédelmi táborok résztvevőinek az oktatóteremben minden alkalommal ismertettük a Tési-fennsík földtani felépítését, egyéni árculatu karsztjelenségeit és általános jellemzőit.

AZ 1992. -es ÉV MUNKÁI ÉS TÜRÉ ÖRÖTÉNK KIPLUTATÁSA

Hónap	Féle	Bq. szám	Óra	Munka		Túra		Gázszennyezés	
				F6	Bq. szám	Óra	F6	Óra	
01.	14	1	49	28	3	89	42	138	
02.	54	3	231,5	24	2	67	78	298,5	
03.	56	2	182	93	4	272,5	149	454,5	
04.	61	2	254	40	1	122	101	376	
05.	80	3	431	46	4	208	126	639	
06.	37	4	144,5	67	2	183,5	104	328	
07.	114	5	420,5	177	2	788	291	1208,5	
08.	226	7	1086,5	79	5	244	305	1330,5	
09.	47	2	220	57	3	128	104	348	
10.	46	3	156	70	5	234,5	116	390,5	
11.	31	3	141	80	2	284	111	395	
12.	18	2	106,5	5	1	12,5	23	119	
784	--	--	3392,5	766	--	2633	1550	6025,5	

Szolga Ferenc

MENTÉSI GYAKORLAT AZ ALBA REGIA-BARLANGBAN

A hazai Barlangi Menteszolgálat előzetes terveinek megfelelően tavaszi mentőgyakorlatát a Tési-fennsíkon rendezte meg, május 22-24 között.

A gyakorlat érdemi része május 23-án került lebonyolításra, amelynek célja a valóságos helyzetet megközelítő mentés nehéz fizikai körülmények között, az Alba Regia-barlang magas széndioxid tartalmú mélyszakaszából.

A kutatóállomáson taborozó mentőcsapatot felkészülés után két gépjármű kiszállította a barlang I.-45. sz. erdei lejáratához.

Elsőként az előkészítő brigád szállt le, akik a jelentősebb függőleges és meredek szakaszokat húzáshoz kiépítették, illetve vezetékes telefon összeköttetést létesítettek két önálló szakaszban a felszin-Bázis valamint a Bázis-végpont viszonylatában.

Ezt követően II. 30 perckor a mentőcsapat elindult a "baleset" színhelyére, a II. Lapító alján 190 m mélységen lévő Erdész-ág bejáratához. A mélyszakasz cseppegő vizektől, tócsáktól mentes, szokatlanul száraz volt. Leszálláskor az I. Lapítói mérőhelyen a levegő hőmérséklete 8,4 C fok, széndioxid tartalma 3,8% volt.

Helyszínre érkezés után megkezdődött az egy fő sérült ellátása, majd speciális, francia gyártmányú barlangi szállító hordágyba való "csomagolása" és 13 ó.15 perckor a mentőcsapat a sérülttel elindult kifelé / közbevetőleg jegyzem meg, hogy lenyűgöző látványt nyújtott alulról nézve a teljes hosszában kivilágított II. Lapító.../

Az első akadályt a Forrás-terem szök ivó kanyarulata jelenítette a Zsib-terem felé, de a kavicsos hordalék kibon-

tása után hamarosan sikeresült a hordággal sértetlenül átjutni.

Innen az I. Lapító és a Bázis közötti szakasz tünt talán a legnehezebbnek. Szemlátomást párasodott a levegő, füstöltek a karbidégek és nehézzé vált a légzés, többen fejfájásra panaszkodtak... Kifelé az I. Lapítóban a széndioxid tartalom már 4,2% -ra dúsult.

A Halál-travit követő hordalékszifonon csak igen kúzdelmesen, a hordágyat oldalra fordítva és fejjel lefelé buktatással sikeresült "átfüzni".

Bár a Koch-csúszdétől felfelé már érezhető volt a friss légáramlat, a legtöbb résztvevő feszítő fejfájása csak a felszínen oldódott véglegesen.

A Kupolától az útirány a Gubancón át vezetett felfelé, különösebb bonyodalmak nélkül.

Komoly akadályt jelentett az Elosztónál való kifordulás a Vétő felé, s ezmiatt a hordágy hosszanti merevítőit el kellett távolítani.

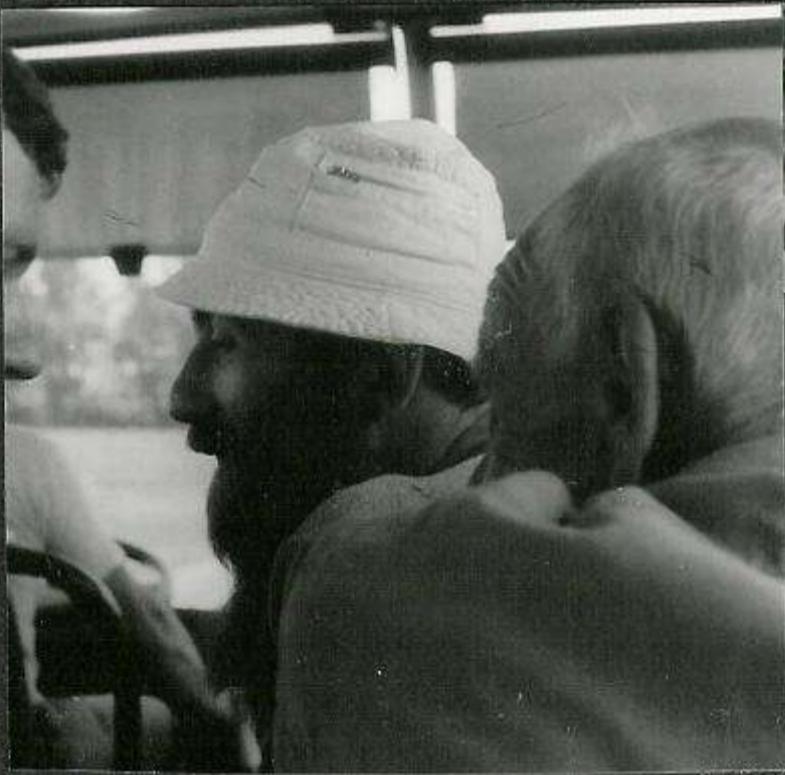
Hasonló volt a módszer az Első-teremből való kibújáskor, továbbá a lejárati aknában, így ezen szakaszok leküzdésénél súlyos sérült esetében éles helyzetben más megoldást kell keresni...

Összességében a sérült tényleges kiszállítása 5,5 órán át tartott, a nehéz körülmények ellenére mindenkorban jó tempóban, amely mindenkorban a résztvevő mentőcsapat összeszokottságát, gyakorlottságát és jó fizikai erőnlétéit bizonyította.

A barlangi mentési gyakorlaton 20 fő vett részt, köztük csoporthunkból Dezső József és Szolga Ferenc.

Jelen volt a mentőszolgálat elnökhelyettese Taródi Péter, a gyakorlatot Németh Tamás szervezte meg és irányította.

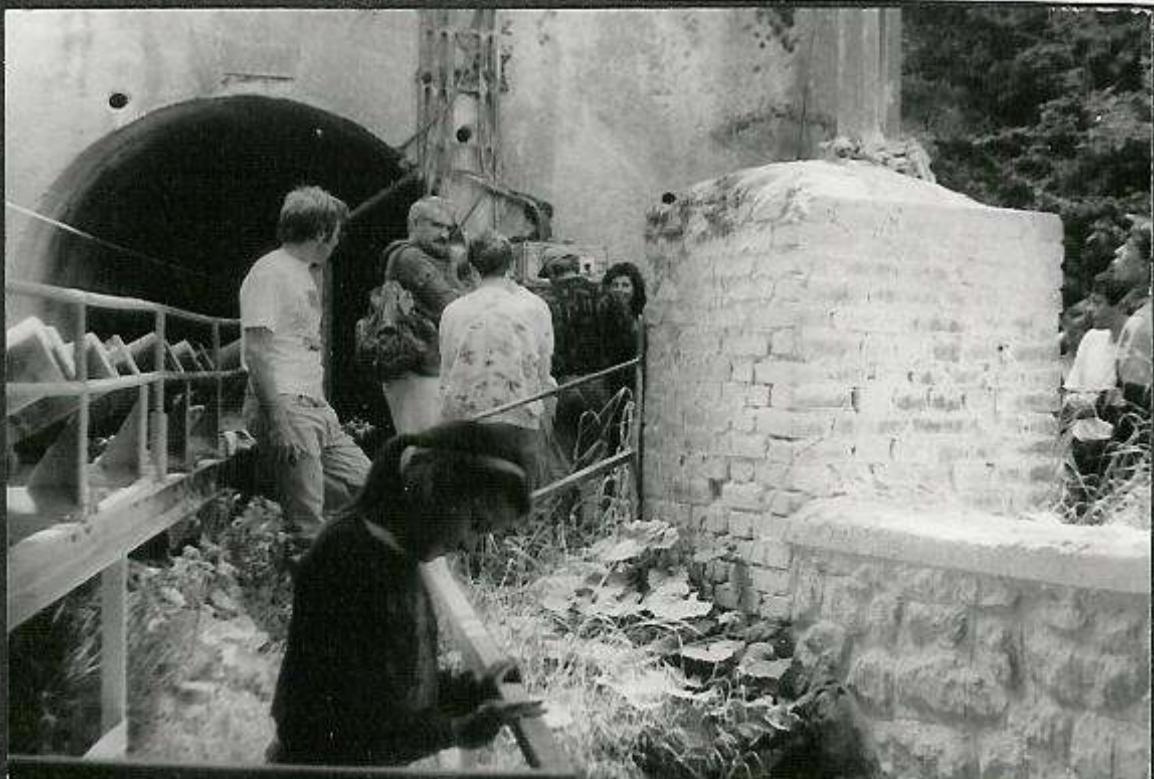
Megyünk az aggteleki barlangnapra (Sz)

A tábor (Sz)

Hazafelé a Rákóczi-barlangnál (Sz)

Versenyzőink a falon és nézik (Sz)

